

ПЕТРО МУРЯНКА

А

А Я

ЗНАМ АЗБУКУ

ЛЕМКІВСЬКІЙ БУКВАР

Я

Петро Муryanка

А Я
ЗНАМ АЗБУКУ

ЛЕМКІВСЬКІЙ БУКВАР

Podręcznik dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i wpisany do wykazu podręczników szkolnych i książek pomocniczych przeznaczonych do kształcenia ogólnego dla mniejszości narodowych i grup etnicznych do nauczania języka łemkowskiego na poziomie klas 1-3 szkoły podstawowej, na podstawie recenzji rzeczoznawców:

dr Heleny Duć-Fajfer - z rekomendacji Akademii Pedagogicznej w Krakowie,
mgr Danuty Dziubyny - z rekomendacji Akademii Pedagogicznej w Krakowie,
prof. dr. hab. Henryka Fontańskiego - z rekomendacji Uniwersytetu Śląskiego.

Numer dopuszczenia: 425/03

А Я ЗНАМ АЗБУКУ; Лемківській буквар
A JA ZNAM AZBUKU; Elementarz łemkowski
Podręcznik do nauczania początkowego języka łemkowskiego

© Copyright by Petro Murianka 2003
© Copyright by Bohdan Trochanowski 2003

Wydawca © Fundacja Wspierania Mniejszości Łemkowskiej „Rutenika”
na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu

Autor: Petro Murianka
Ilustrator: Bohdan Trochanowski
Skład komputerowy: Andrzej Trochanowski

Podręcznik stanowi planową pozycję programu edukacyjnego
Stowarzyszenia Łemków

Wydanie I
Warszawa-Legnica 2003

ISBN dla wydawcy 917595
ISBN 83-917595-2-0

DTP i druk: PPHU JAS-POL POLIGRAFIA, www.jas-pol.pl

ПЕТРО МУРЯНКА

А - Я
ЗНАМ АЗБУКУ

ЛЕМКІВСЬКІЙ БУКВАР

Ілюструвал
Богдан Трохановскій

RUTENIKA

Дорогы Родиче - Учытеле!

Для окружающего нас світа чудным здавати ся годно, же в книжці презначеній для діти звертаме ся зо словом до... родичів. Для Вас, в найтруднійшых обставинах тримаючых ся все іщы власных корени, то не чудне. Знам, бо не раз в бесіді з Вами чул єм тото коротке, глибоке змістом зьвіданя - „коли?“. Коли буде выданий лемківскій буквар. Жебы вчыти свої діточкы азбуку, нашого писаного языка. Дома вчыти, бо хоц - по веце як пільстолітній перерві - пред дванадцятьома роками введено лемківскій язык до шкіл, дале є то лем символічна едукация. Рідной бесіды вчыт ся лем там, де „пощестило“ нам жыти в векишых скупчынях. І то не всяди, бо обставины жытя-бытя в діаспорі диктуют і екзеквуют свої тверды права. В Горах діло має ся дакус ліпше, в Горах здоровіше повітря, зато може і люде сут дакус міцнійшы...

Прото і в Вашу силу вірю, силу тіла і духа вишыткых Вас, прожываючых в землях далеких, Вас - котры ждали сте роками на лемківскій буквар, і Вас - котрым трафит він до рук несподівано, неждано. Буквар позволит Вам samym, Родиче, скоригувати власны знаня в однесіню до рідной бесіды. Та передовшыткым помозже плекати покін Матери, Вітців Ваших в серцях Ваших Діточок. Кед того прагнете, кед не обоятне Вам - ци по віках тырваня слово Матери-Лемкыні жыло буде, або ні.

Понеже Діти не знають іщы азбуку, а тіж до Них мам дяку звернути ся, прошу Вас, Родиче - Учытеле і Учытеле з професії, котры будете вчыти рідного языка в школах, прочытайте Ім одавторске, любовію писане слово:

Дорогы Діти!

Вишытко, што на нашій чудовій Землі жыє, мае свою бесіду. Ведут зо собом розмову птахы - чвирликаньом радісным. В час яри-весны будят сьвіт до жытя шковраночки в поли, в конарях дерев соловіі сьпіваючы тішат ся теплым літом. В сельскых подвірцях чути кукуриканя, кодкодаканя, кваканя, гелготаня. Деси там, в стаєнці ци на загороді, своїм подолгастым „му-у-у“ одозве ся коровка, забечыт ягнятко, зарегоче ся коник. На ганку мявкне котик, при буді гавкне псик. А выйдете в поле, коли буде хылил ся гу заходови ден, почуєте - яку „дискотеку“ уряджают сой над водами жабкы, як в глубоком лісі тырвожnym рыком выявлят свою тугу елень.

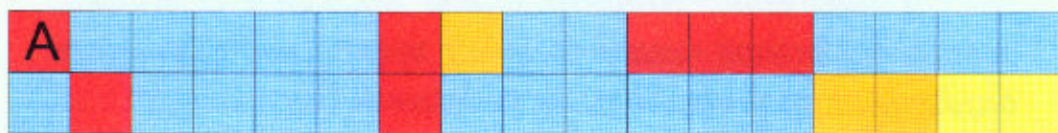
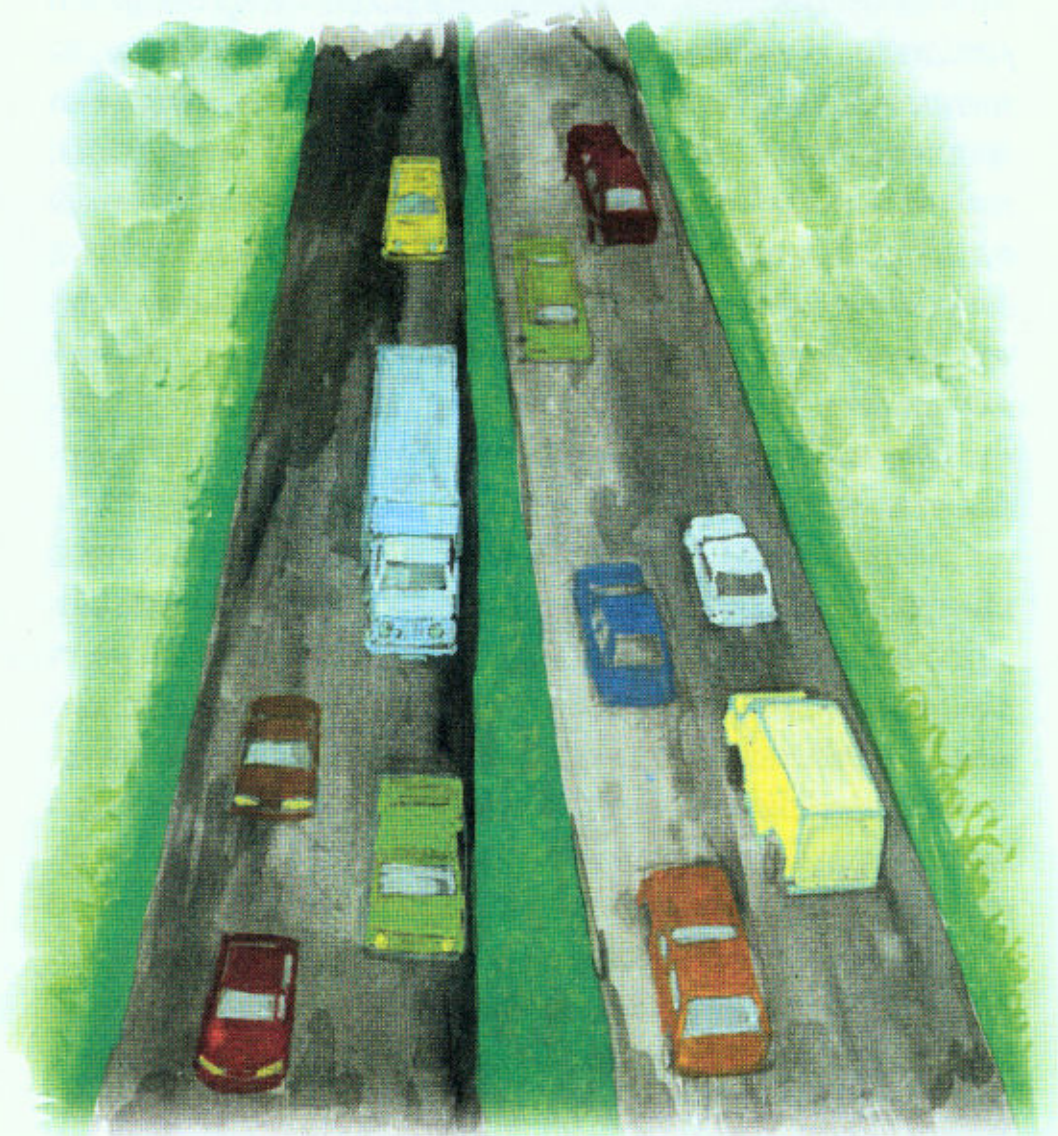
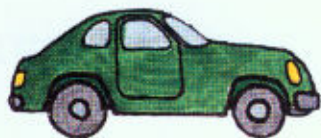
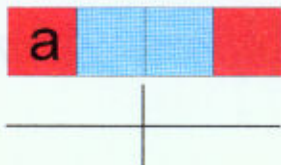
Давно, давно тому чул ем од старого, сивого діда повіджыня: „камін росне“. „А бесідує?“ - зьвідал ем діда. „Так, бесідує!“ - одповіл мі дідо. „Та кед не німий аж і камін, певні мають свою бесіду і потічкы, лісы, травы, квітя?“ - мучыл ем дале сивого діда. Товды він рюк: „Вишытко на сьвіті свою бесіду мае.“. І додал: „Лем треба кохати, лем треба ся навчыти розуміти ...“.

Вслухувал ем ся не раз, як ведут зо собом розмову Горы Бескіды, што од віків далеких небо підперают в рідным нашым краю. Здавало ся мі, же навчыл ем ся розуміти шум дерев і черкіт потічків. І был ем щесливий. Таке диво може ся сполнити і Вам, Діти. Лем треба міцно, барз міцно кохати.

І іщы єдно. Конечні треба навчыти ся азбуку, вчыти ся і вчыти нашої богатой, прекрасной лемківской бесіды. Инакше нашы Горы не зрозуміют Вас.

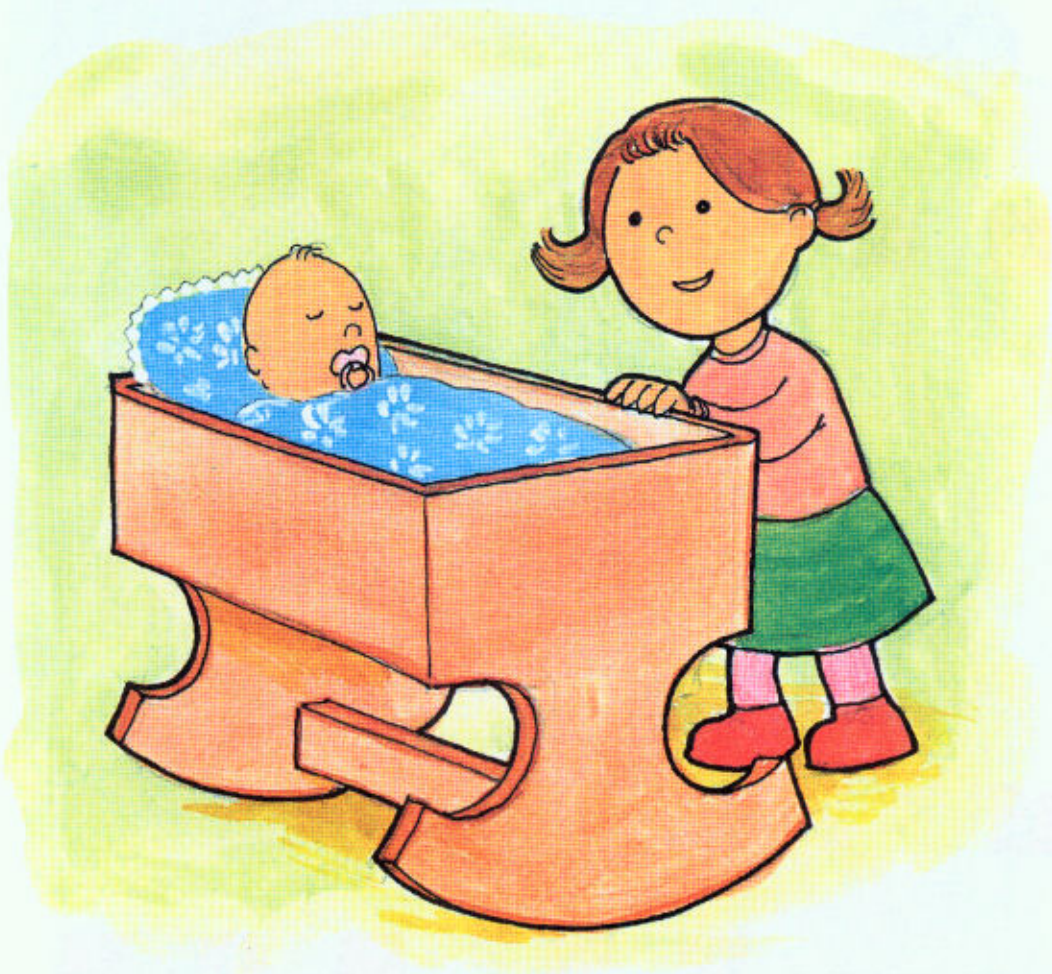
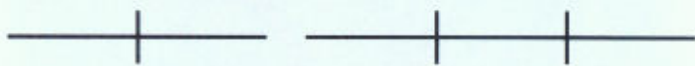
Автор

A a

Aa

A-a-a Aaa!

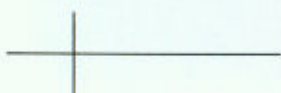
O o

o a

o

O

o

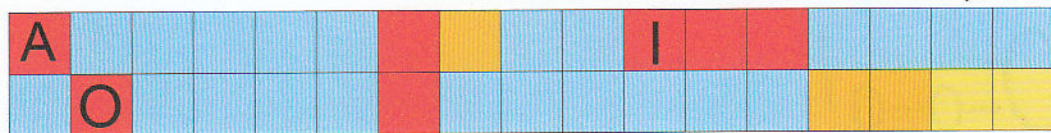
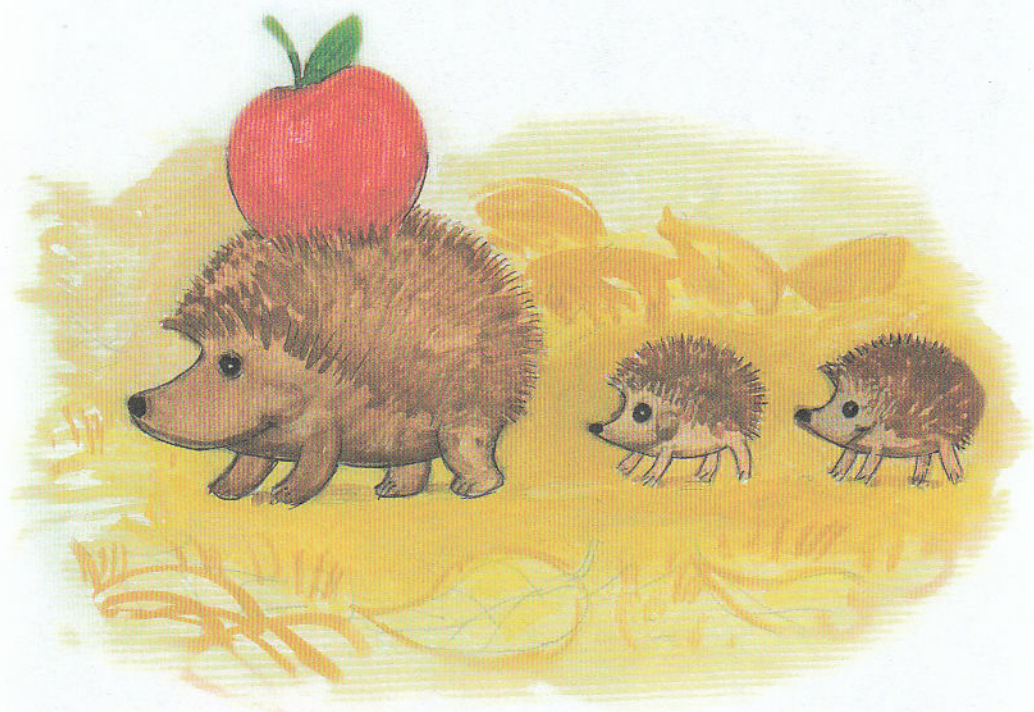
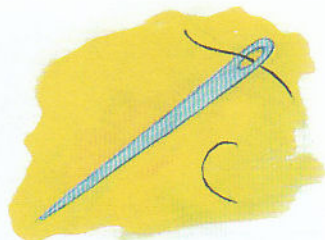

O o

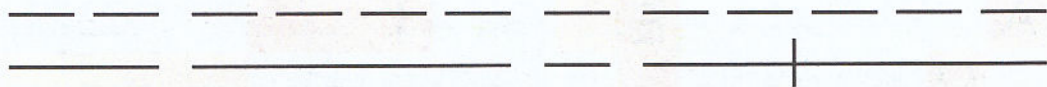

O-o-o!

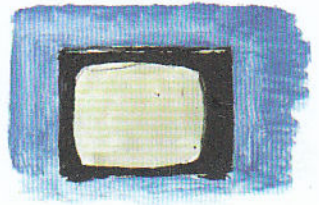

Ji

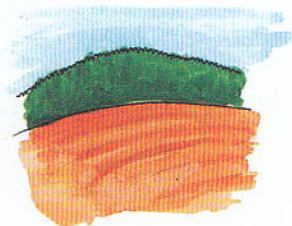

E e

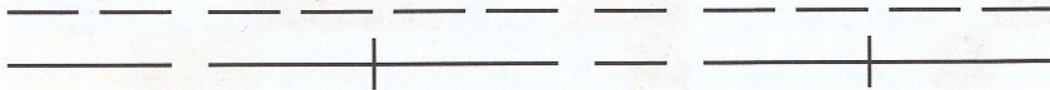
e a

A						E				I					
	O														

Ξ ε

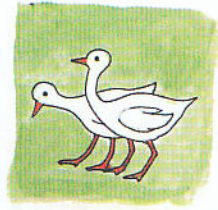
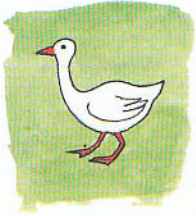
y y

y o

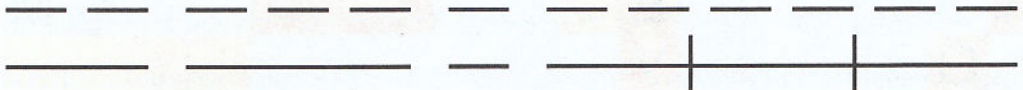
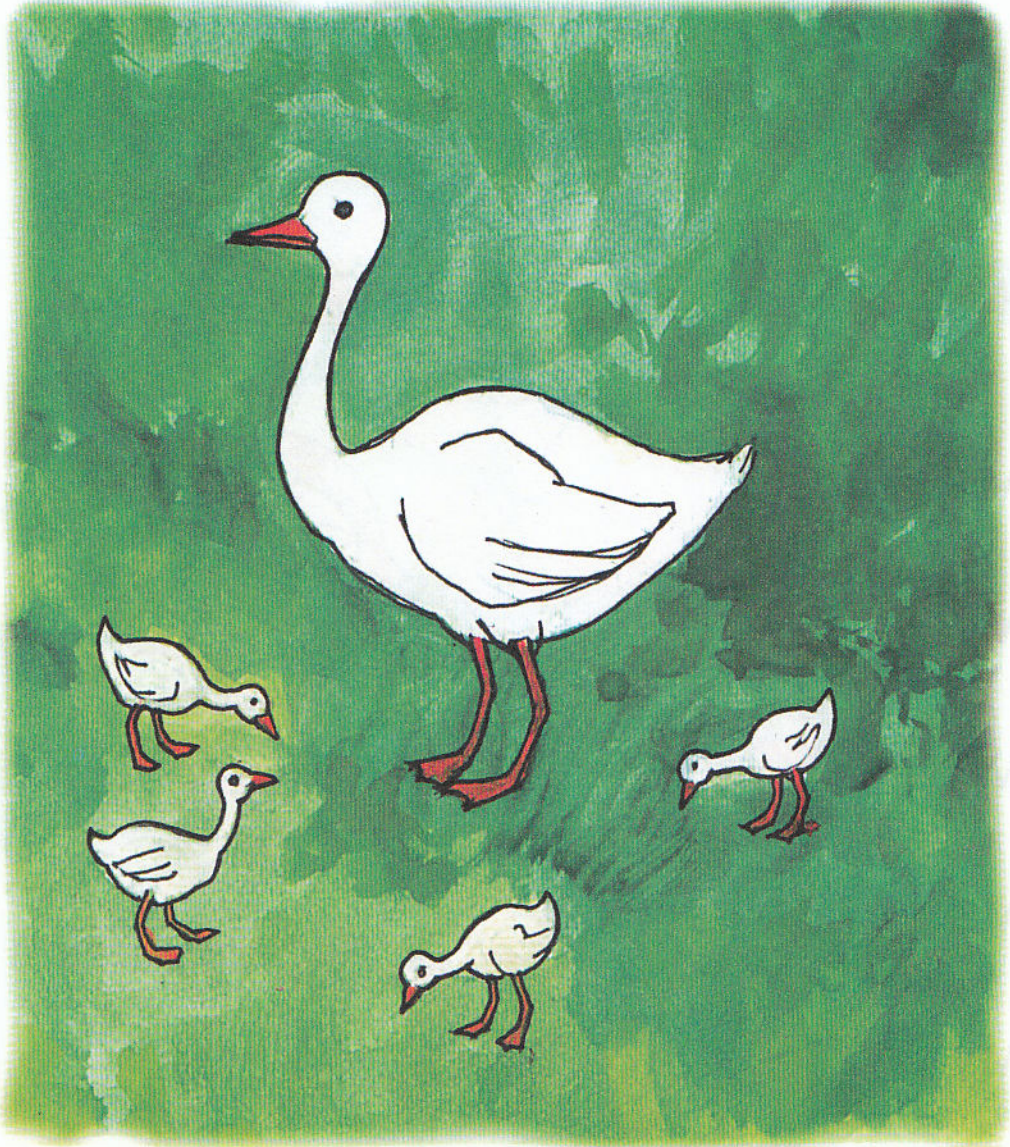

y i

A						E				I									
	O					y													

y y

M m

M a

M a

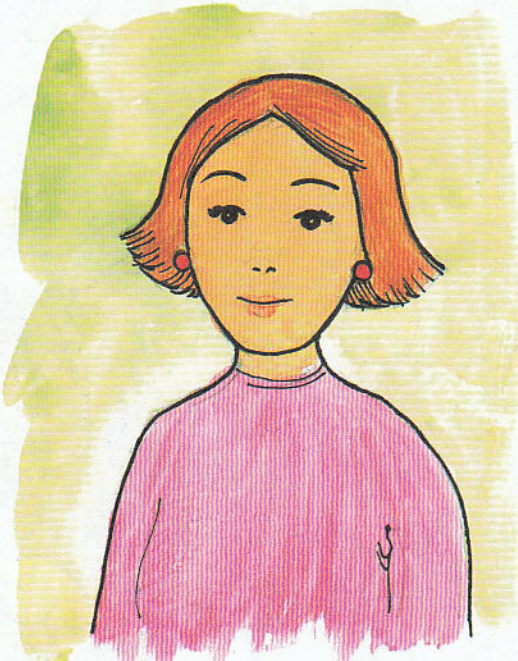
ma

mo

mi

me

my

Moi мама

A								E					I					M
	O							Y										

Мам маму.
Мамо, мамо!

Мм

мам – мам

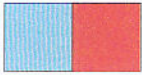
імам – імам

Т т

Т О Т

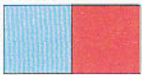
та

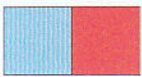
то

те

ту

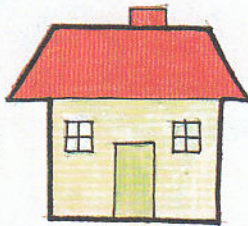

ті

Ту мета

ТОТ

ТАМТОТ

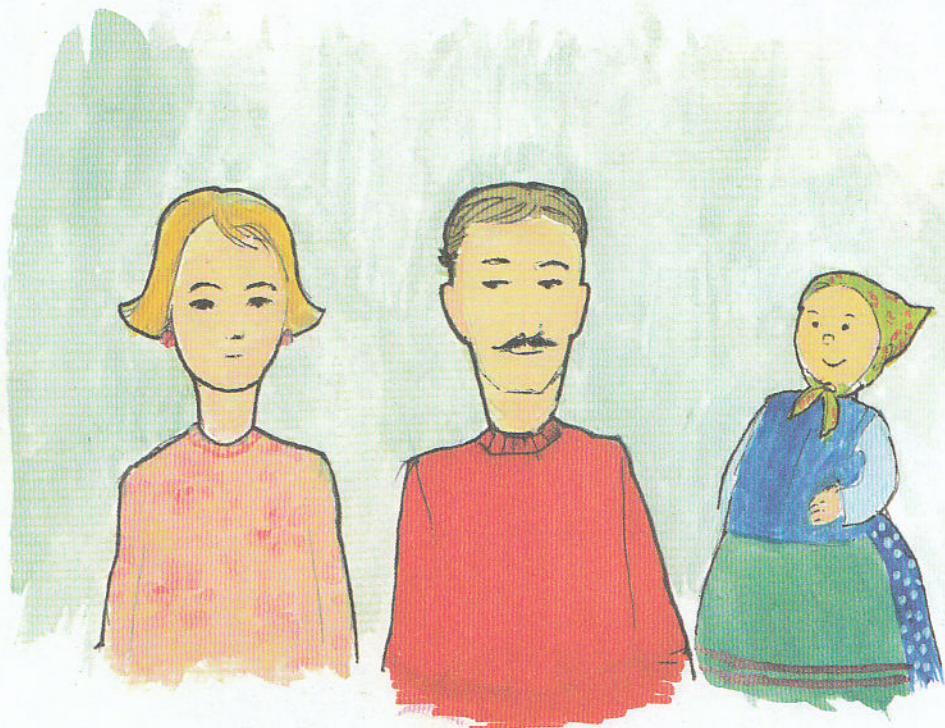
A								E					I						M
	O					T	Y												

Ты си мама.

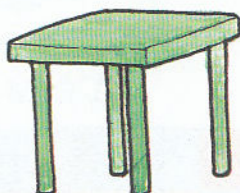
Ты си мама.

А мам? Там си мама.

ТМ

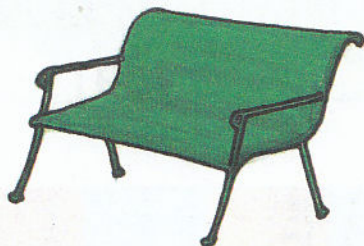

TOT

mom

TOTA

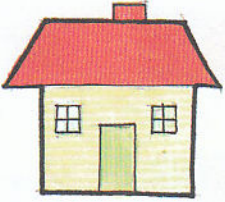
moma

TOTO

momo

Д д

Д і М

да [blue square] [red square]

до [blue square] [red square]

де [blue square] [red square]

ду [blue square] [red square]

ді [green square] [red square]

Адам думат:
“Дам му мата”.
То мат!

А					Д	Е					І					М
	О				Т	У										

Тто дім діда.

Дідо дама.

Ідеме до діда.

Дідо дадуть меду.

Dg

мед

меѢ

дідо

диѢо

К к

кіт

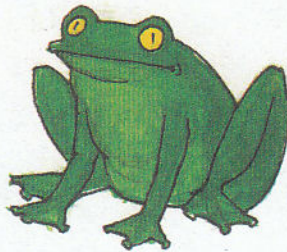
к а к о к і к у (ке)

а к о к і к у к е к

Ку-ку, ку-ку!
Кукат –

Кум-кум!
Кумкат –

А код-ко-дак,
код-ко-дак?

А				Д	Е			І		К	М
	О			Т	У						

Тло кіт Дыкам.

Дыкам ішам

А ты Делко.

Котэ, го кута! Так, так!

К к

кіт – кота
кіт – кота

кут – кута
кут – кута

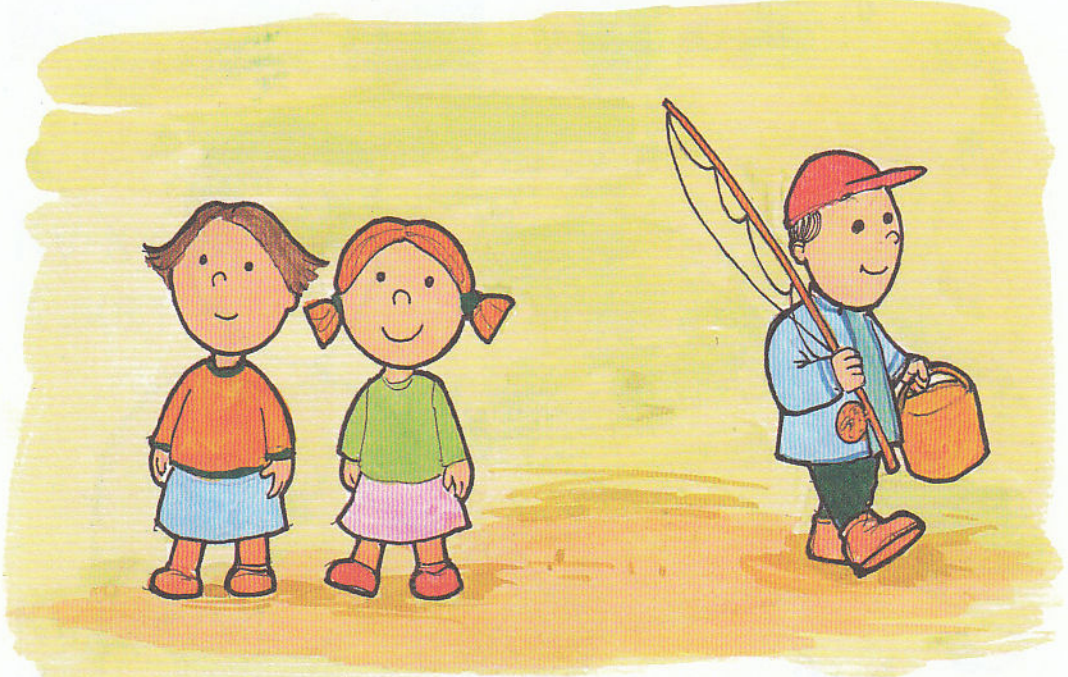
Н Н

НО-ТА

НОТА

н а н о н е н у | н і

То Анна і Ніна.
Анна і Ніна ідуть до кінця.
А де іде Демко?
Демко іде на околі.

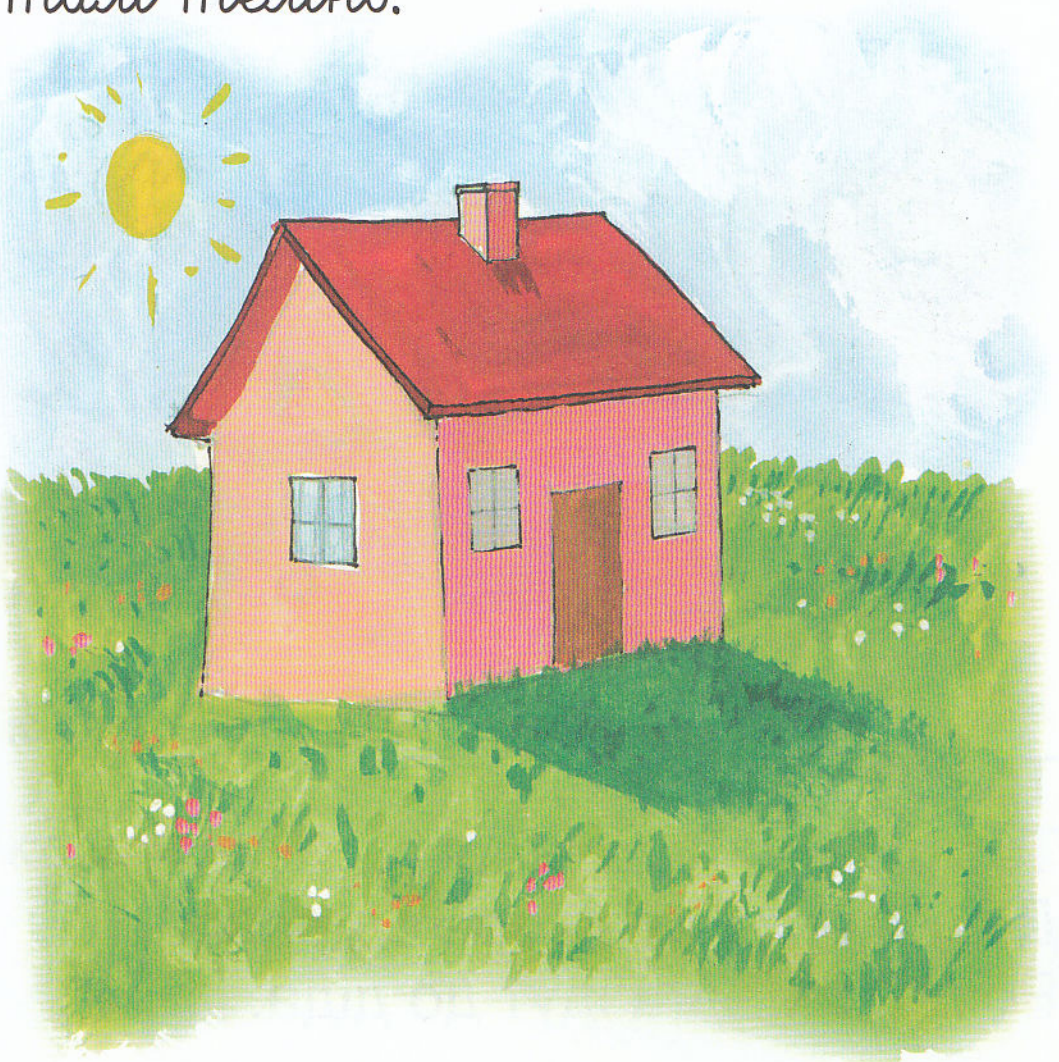
А				Д	Е			І			К	М
Н	О			Т	У							

Тто дїм.

А то тїн дацу.

Ттам, де тата тїн,
там тельно.

Нн

ТОТ ДІМ
тот дїм

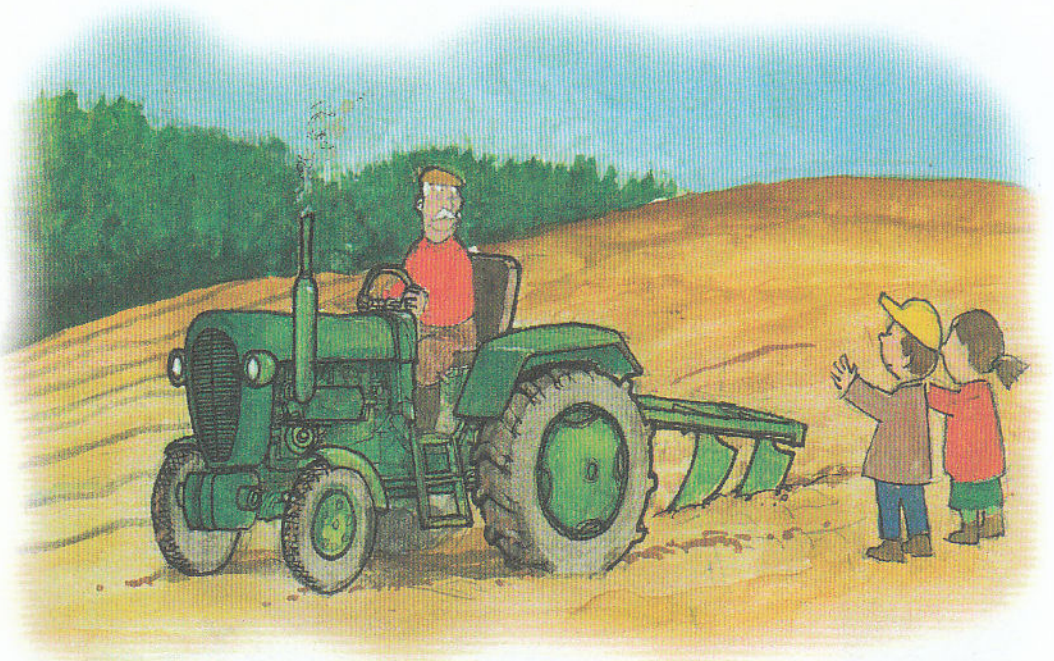
ТОТА ТІН
тата тїн

Р р

р-а-к
рак

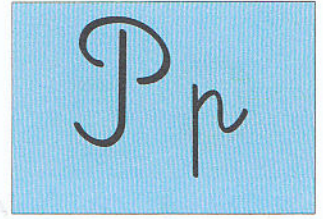

р а р о р і р е р у

Тра-тра-тра-тра...
То трактор діда Марка.
Дідо Марко оре і оре од рана.
Роман і Марта ідуть до діда.

А			Д	Е			І			К	М
Н	О	Р	Т	У							

- Що куртка Романа?
- Котра? Пота модна?
- Так, тота!
- Ні! Она на Романа коротка.

ку | р | т | ка

куртка

ко | т | ра

котра

ко | ро | т | ка

коротка

трактор
трактор

трактором
трактором

С с

сер-на
серна

с а с о с е с у с і

Осін.

Днес студено.

Рано над ріком роса.

Серед сосен стоїт серна.

Серні смутно. Она стоїт сама.

А				Д	Е			І		К	М
Н	О		Р	С	Т	У					

СОК КОС СУК КУС
СОК КОС СУК КУС

С с

Тто коса сусіда Семана.
Ттота коса стара.

А то коса Аннусі.
Аннусіна коса росне
і росне.

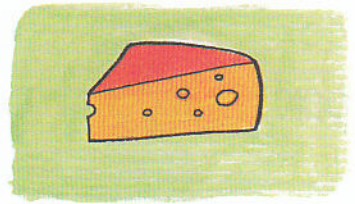

Аннусі – коса – Аннусіна
Аннусі – коса – Аннусіна

ы ы

с-ы-р

сыр

Д Ы К Ы М Ы Н Ы Р Ы С Ы Т Ы

стры-ко стрыко
стры-на стрына
да-рун-кы дарункы
Ка-тре-на Катрена

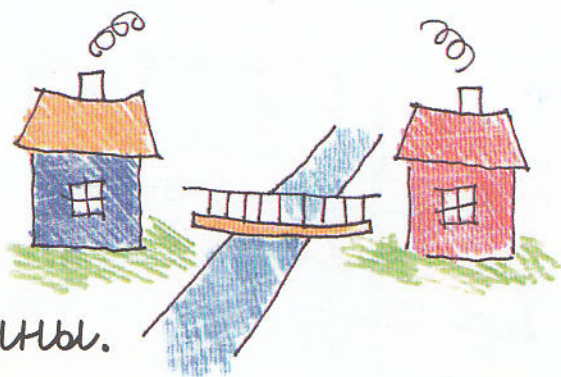

Марто, Марто!
Ідут до нас стрыко і стрына.
А котры?
Стрыко Акым і стрына Катрена.
Так? А несут нам дарункы?
Так думам!

А				Д	Е			І	Ы	К	М
Н	О		Р	С	Т	У					

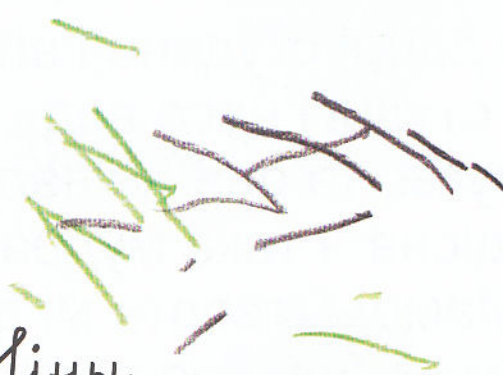
ры-су-нок рисунок
кріс-ка кріска

bl

Тто рисунок Анны.

На тым рисунку
дамы, ріка і міст.

А то рисунок Ніны.

На рисунку Ніны
самы кріскы.

дар дары
дар дары

дарунок дарункы
дарунок дарункы

В в

во-вір-ка

вовірка

Вірка вовірка

На дворі студено і вітер. Вірка іде од студні і несе воду. Віркі студено в руки, та она не нарікат. Она все радісна. І така мудра.

– Мамо! Отворте мі двері. Двої руки мам і два відра воды несу.

– Два відра?

– Так, мамо!

– То ты така Вірка - вовірка.

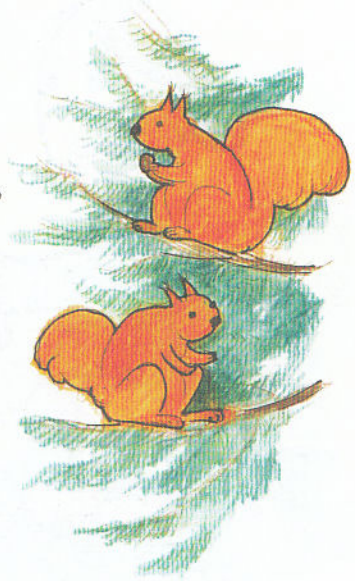
А	В	Д	Е		І	Ы	К	М
Н	О	Р	С	Т	У			

В в

На сосні 1 вовірка.

На смереку 2 вовірки.

На струмі 5 вовірок.

$1 + 2 + 5 =$ всім вовірок.

Тіо дерева

А то - дровна

сосна
смерек

соснове дровно
смерекове дровно

Є є

Є-ден

єден

Вірка і Євка ідуть до Адама.

Адама неє дома.

Євка оддає сестрі Адама

– А де Адам?

– Адам то кіноман.

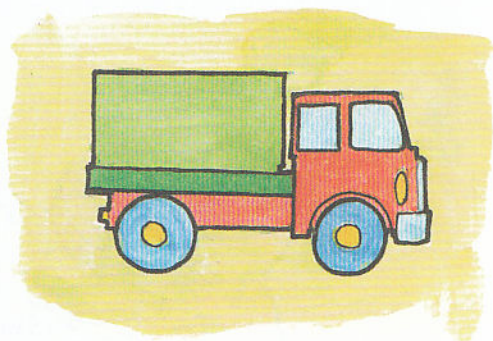
А	В	Д	Е	Є		І	Ы	К	М
Н	О	Р	С	Т	У				

має твоє Євкі

Є є

Дедко має автко.
Євка не ма автка,
она має відерко.

Тто Дедкове автко,

А то Євкіне відерко.

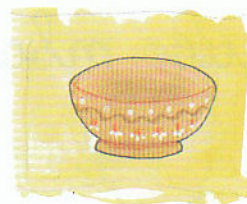
ма, має
ма, має

не ма
не ма

и И

ми-са

миса

ди ми ни ри си ти (ки)

сыр-ник ма-ков-ник до-ма-тар
сырник маковник доматы

Вірка мые мису і миски.

Мама місит кісто.

В мисі кісто виросне.

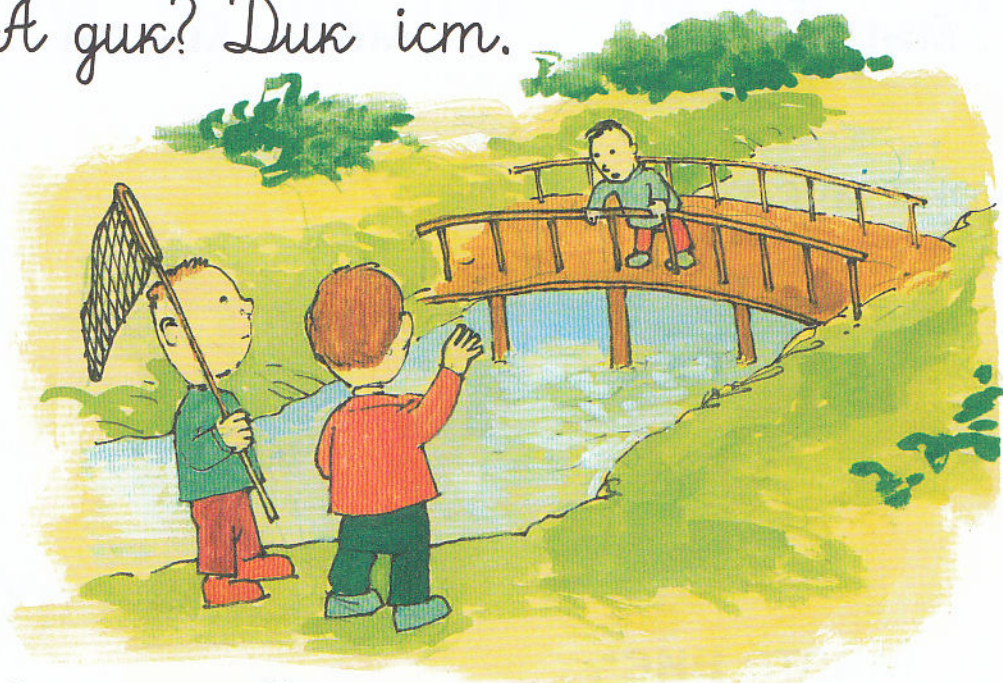
До кіста мама дає мак і сыр.

Доматаре ради істи сырник і маковник.

А	В	Д	Е	Є		І	И	Ы	К	М
Н	О	Р	С	Т	У					

Медведик іст медик.
Котик іст сіно.
А дик? Дик іст.

Ци

Ролян і Деліко ідут над ріку.
Они ради імати ракы.
А на мості стоїт Пилико.
- Пилику! Сут там ракы?
- Не видно!

медвід
медвід

медведик
медведик

И

МИ-СЫ

Ы

МЫТИ МИСЫ

МИСЫ МЫТЫ

Вірка мусит мыти мисы?
Ні – мисы давно вмыты.

Марта **виє**

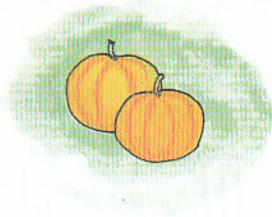
ВЫЄ

ДІТИ

ДИКЫ

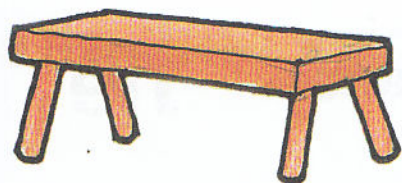
ДЫНІ

істи
ракы

нести
коты

мати
дикы

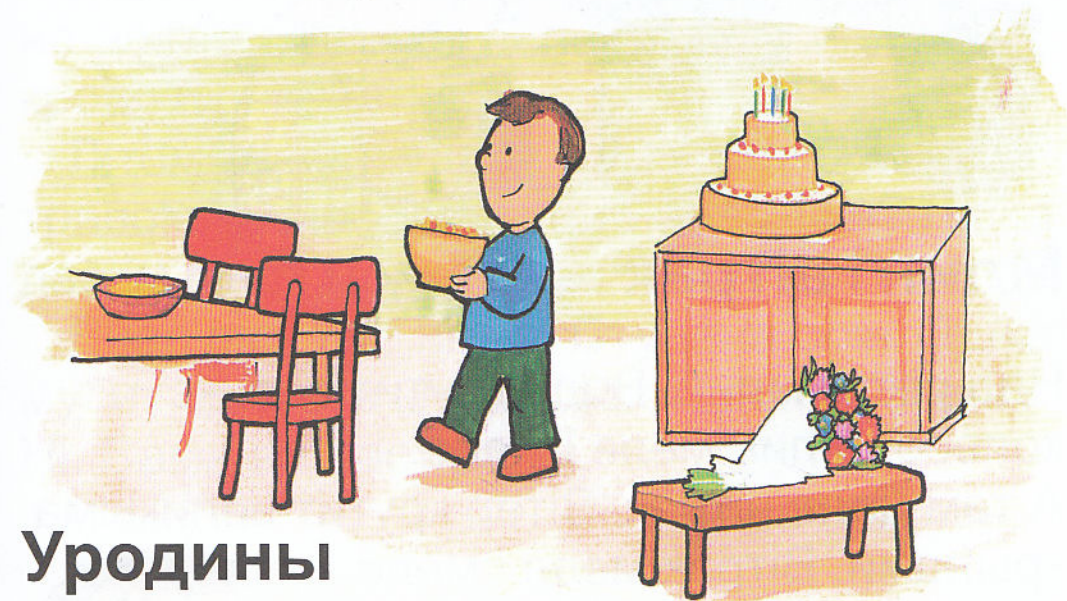
імати
мости

лава

ла ло лу лы – ле ли – лі

Уродини

Днес Славка уродини. На креденсі торт. На лаві квіткы, котры дарувала Славкови сестра. Коло стола вісем кресел.

– Не мало, Дарко, вісем кресел?

– Е, там - кресла! Доставиме стіл і кресла. Ідла маме дост.

А	В	Д	Е	Є	І	И	Ы	К	Л	М
Н	О	Р	С	Т	У					

ли

млин

меле

ле

Млин і вітрак

Над ріком млин. Вода крутить велике колесо. Млин меле і меле.
А там дале вітрак. Вітер крутить великыма крылами. Вітрак меле і меле.
А коли неє вітру?
Товды меле лем млин.
А коли мала вода?
Товды меле лем вітрак.
А коли неє воды, ани вітру?
Товды стоїт і млин і вітрак, а млинаре:

Не ме-лем, не ме-лем, не ме-лем, не ме-лем

лем

Лемко

Лемковина

Лідкіны кролі

лі

Лідка мае кролі. В літі выносіт кліткі на двір. Дві кліткі великі. Там малы кролі. Ёдна клітка молодым кролікам.

Літом корміт Лідка кролі смаковітом травом. А в осені, калі нее травы? Лідка дае ім сіно і морков.

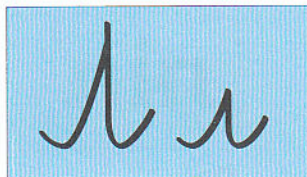
Днес ліе і дуе вітер. Студена осін. Лідка мусіт аднесці кліткі да стодолы. Сама? Ні. Сама не даст рады.

Лідка

клітка

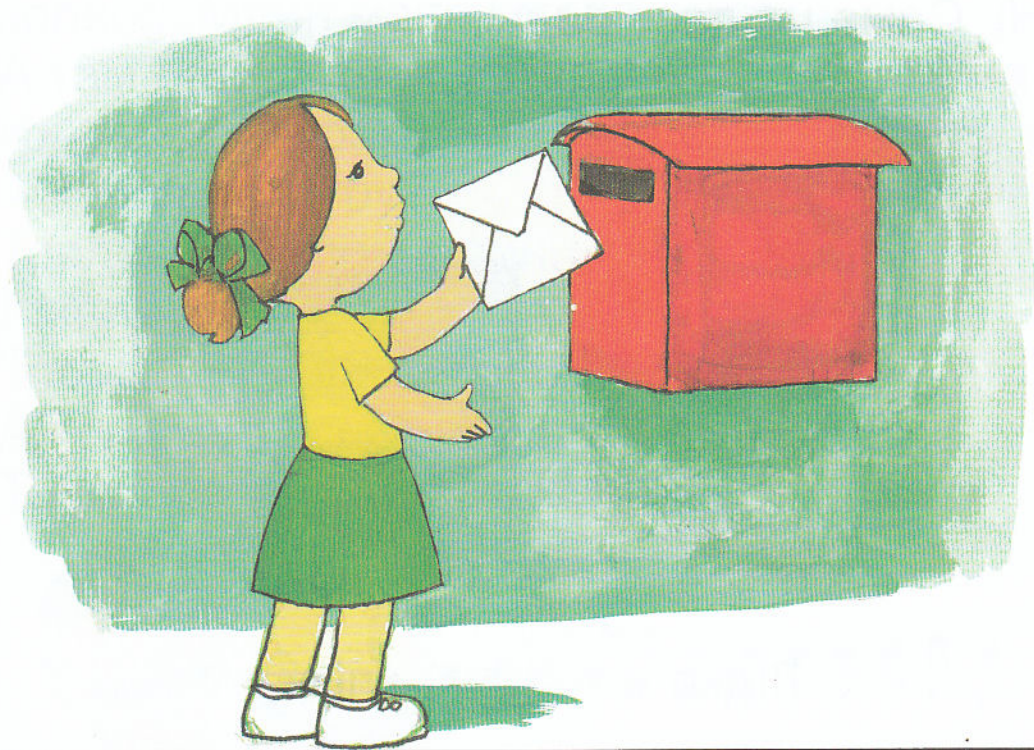
А	В	Д	Е	Є	І	И	Ы	К	Л	М
Н	О	Р	С	Т	У					

Лист до діда

Оленка іде до міста. Має вислати лист до діда. Дідо Максим далеко, далеко. Оленка ніколи не виділа діда Максима. А то скринька на листи.

- Лет, лет листику в далеку Америку!

ЛИСТ

лист

42

ЛИСТИК

листик

ЛИСТОК

листок

поле

П п

Потік і трепота

При путику роснут тополі. Такы великы, такы высокы! А на поли, над потоком, трепота мала. Росне там лем сама. Од весны до осени трепле своїма листками.

– Піду там, де тополі, – повідат до потока трепота. – Вітер пірвал мої листкы. Смутно мі ту і студено.

– А мі не смутно? – одповідат потік. На весну выроснут ти новы листкы. Твої листкы милы, трепотливы.

трепота

трепота

трепле

трепле

трепотлива

терпотлива

Павлина поплетта

Мама высылат Павлину до склепу.
Павлина нотує на папері: капуста,
морков, компері, копер.

„Копер, копер – повідат під носом
Павлина то певно до росолу.”

– Мамо, а попер?

– Попер мам дома.

– Мамо, а папрыка?

– І папрыку мам!

– Мамо, а...

– Престан поплітати! Ід до склепу.

Мусиме скоро варити полуденок.

– Іду, мамо, іду! одповіла Павлина
і вылетіла на двір.

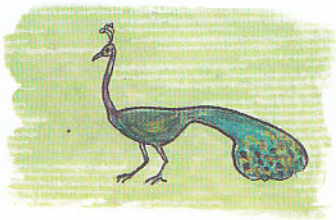
– Павлино!.. Куп і соли!

– А соли дома не мате?

– Павлино?!

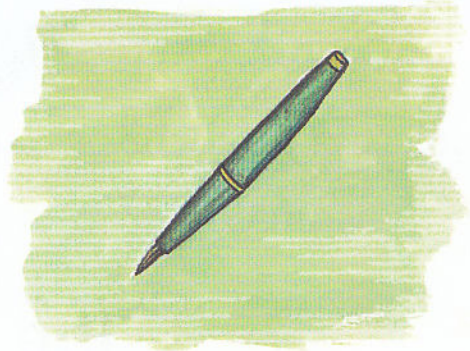
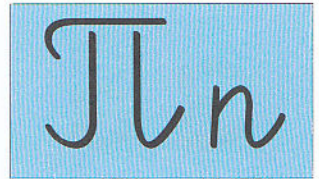
А	В	Д	Е	Є		І	И	Ы	К	Л	М
Н	О	П	Р	С	Т	У					

пава

Павлина

Пто перо павы Пто перо Павлины
Птото перо і тото перо

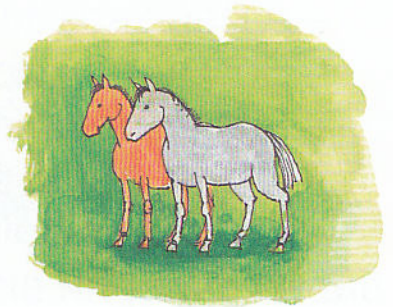

СИМ

на

Т

полудне
полудне

полуденок
полуденок

З з

замок

за зо зе зу зи зы зі

Іде зима

Днес од рана курит і курит. Дідо позерат до вікна і повідат:

– Заран піду до ліса.

Зимом дідо возит сернам сіно, а назад на сані кладе дырва.

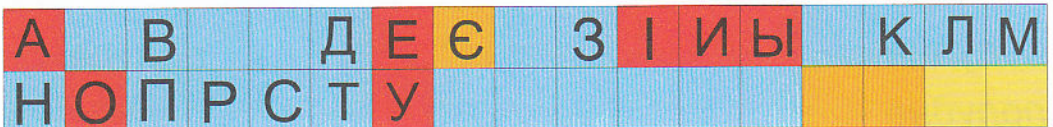
– А мене возмете, діду? просит Демко.

– Возму, лем попрос маму.

– Мамо, позвольте?

– Та ід, лем не впад з воза.

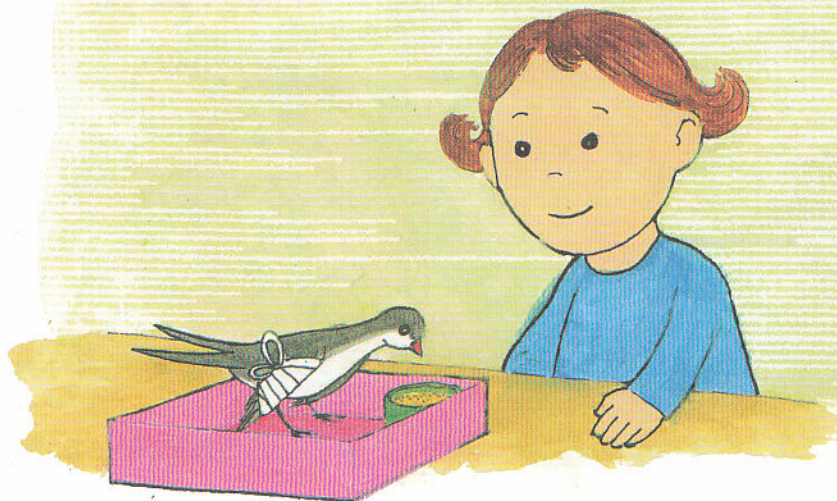
– Мамо, мамо! Де в таку зиму на возі? Дідо давно заперли віз в возовни, а вивлекли сані.

Зламлене крыло

З з

Лідка принесла зо двора ластівку. Сідила на землі і тремтіла. Має зламлене крыло.
- Шу тепло, ластівко - повідає Лідка. -
Дале ти істи і пити, забинеме крыло.
А на весну, калі вернут твої сестры,
пустиме на двір. Тепер зима і мороз.
За пізно летіти в теплы край.

ВОЗЫ

ВОЗИТ

на возі

возы

возит

на возі

Б б

бубен

Коли болит зуб

На дворі біло - біло. Діти беруть бурнуси і йдуть на двір. Лем Демко мусить сидіти дома. Демка болить зуб і мама не дозволила йому йти на санки. Смотрит бідак до вікна і отерат слези.

– Болить, Демку, болить?

– Ні, не болить.

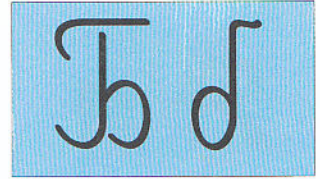
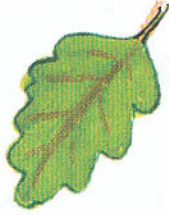
– Не болить? То одкале тоты слези?

– Бо, бо...

– Бо треба сидіти дома?

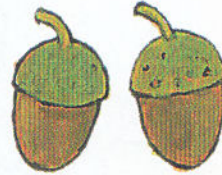
– Так, мамо!.. Од днес николи не забуду вмити зуби.

Тіо листкы бѹка і дуба.

Бѹк родит бѹквы, а дуб

- то бѹквы

А, Б, К, М, Р

- то бѹквы

Б - то бѹква

- то бѹков

Дубина то дровно з дуба.

Оно барз тверде.

Сусід родит з дубины боденкы.

Сусід боднар.

боденка

боднар

дуб

дубина

боденка

боднар

дуб

дубина

Я я

ядро

Моя торба!

Марта і Ярослав стоять на пристанку. Зимно ім, та автобуса як неє, так неє. Ярослав кладе торбу на лавку і потерат руку о руку.

– О, автобус! – крикнула Марта. – Скоро, бо останеме.

– Куп білети, Марто!

– Не мам пінязи.

– Зараз ти дам... А де моя торба?

– На пристанку остала твоя торба.

– Станте, пане, стантеее! Моя торба, моя торбааа...

Заданя з плястыкы

ЛЯ

Днес субота. Оля сидит в своём покоіку і одраблят заданя з плястыкы.

Нарысувала олувком поляну в лісі.
На поляні пасе ся серна і два сернятка.
На краі ліса видно медведа.

„Якы тепер взяти кредкы? – думат Оля.
Трава на поляні мусит быти зелена. І дерева зелены. До неба і до воды - синя кредка.
А серна зо сернятками? Такы барнасты.
Як корова Барнуля і телятко.”

– Мамо, заданя мам одроблене! Заран неділя. Піду з вами до Полян на весіля.

– Возмеме тя, возмеме.

да та за на са ла
дя тя зя ня ся ля

А	Б	В	Д	Е	Є	З	І	И	Ы	К	Л	М
Н	П	О	Р	С	Т	У				Я		

Я я

Явір - яворове
листя

Три дороги роснуть ряды яворів. На яр
яворам вирасне листя. Будуть ся явори
радувати:

„Яр - зелена весна - дары нам принесла”.

яр - весна

яр, ярка, ярина

Ярослав ярк

ЛИСТЯ

ПІНЯЗІ

ПОЛЯНА

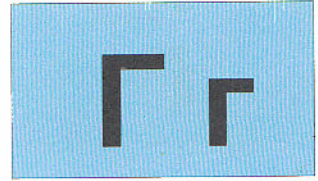
листя

пiнязi

поляна

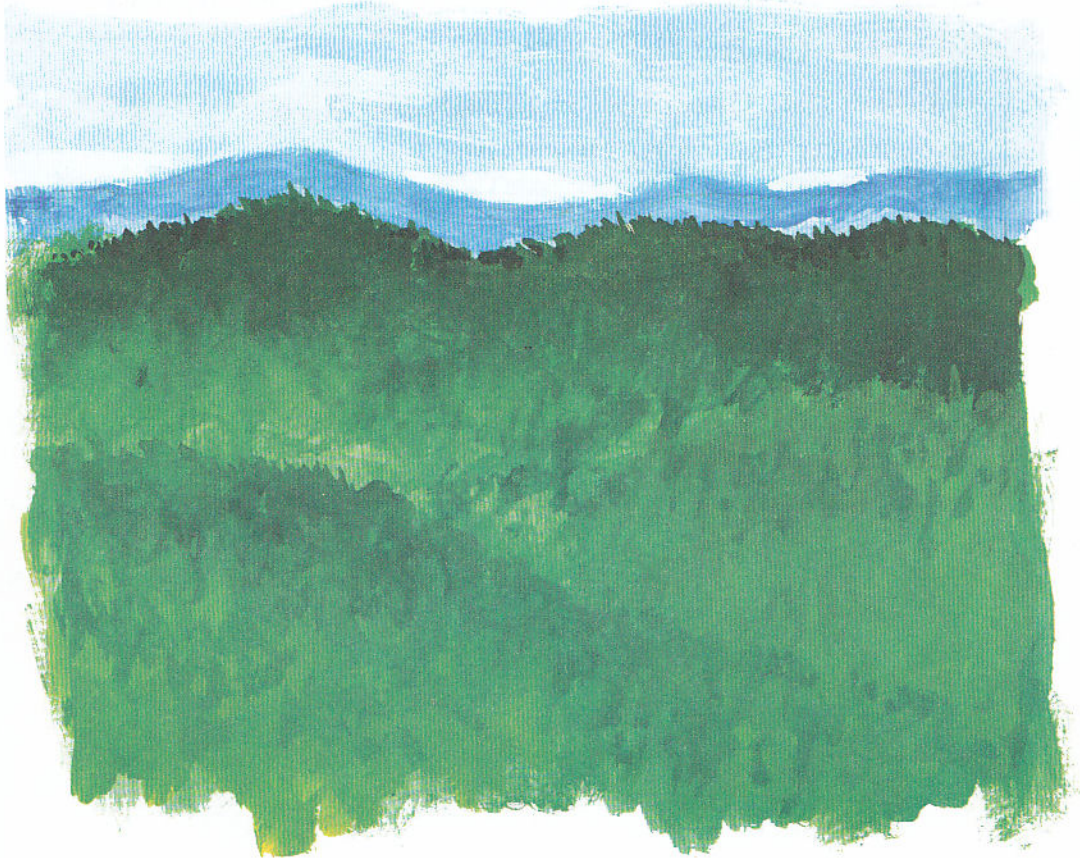

гора

ГОРЫ КАРПАТЫ

Ту гора і там гора. За том гором – гора і за тамтом – гора. Ту близко – зелены, дале сині. А там на краї горизонту – сивы, праві білы. То горы Карпаты. То Лемковина.

А	Б	В	Г	Д	Е	Є	З	І	И	Ы	К	Л	М
Н	О	П	Р	С	Т	У					Я		

Г

Гуси

Над ріком сидят гуси. Два гусаки і десять гусок. Не годни плавати, ани ся напити, бо вода замерзнена. Лем головы підносят і несе ся в простір прояте ськыгlickаня.

Ігор іде зо сокыром над ріку.

– Іду гускы, іду, зробити вам проруб.

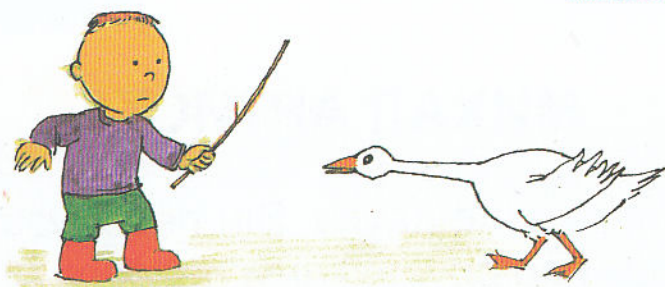
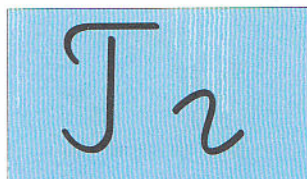
Вырубал Ігор колесо леду і гуски дораз потягнули ся до проруби.

– Ськыгли, ськыгли! – голосно прагнут гуси подякувати за таку послугу.

А	Б	В	Г	Д	Е	Є	З	І	И	У	К	Л	М
Н	О	П	Р	С	Т	У					Я		

Гусак дивак

Стара гус сидит на гнізді. А гусак лем лазит перед дверми. Никого не ма заміру пустити до пані гуси.

- Гур, треба заперти гусака - гварит мама.

- А як го заперти, кед він заедно ссс... ссс... Дивак ся зробил з того гусака.

- Не дивак. Він ся наперед боїт о гусятка, котры гус высидит.

гуска

голузка

гус
гус

гусак
гусак

гусята
гусята

Х х

хмара

МИХАЛ АРТИСТА

Михалови не іде наука. Він лем музыкы рад слухат. Ходит зо слухавками на ухах, переберат ногами і махат руками.

– Треба тя записати до хору – одзывает ся мама.

Та до Михала мамин голос не дотерат. При ним глухо і тихо. Лем в ухах му дуднит.

– Михал, ход істи!

– Іду, мамо, іду!

Як він тото зрозуміл? – думат мама і кыват головою.

А	Б	В	Г	Д	Е	Є	З	І	И	Ы	К	Л	М
Н	О	П	Р	С	Т	У	Х				Я		

ВХІД ВИХІД

Х х

До двері пук, пук!

- Хто там?

Ніхто не одповідає.

Тоді отворив двері ...

- А, то ты! Михал Артиста!

слух

слухати

слухавкы

слух

слухати

слухавкы

Х

ПОБАВМЕ СЯ

Г

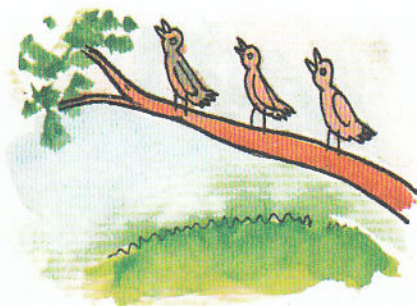
ВЕСНА

Збудили горы
птахів хоры.

ХВІСТ

Хвостик ма гад,
та ним махат.

СЛУГА СЛУХАТ

Слуга ма уха,
а бріхом слухат.
Зісти бы міг
Гороху міх.

ГЛУХА?

Слухати не могла,
бо в ухах мох ма.

ворог
порох
58

поріг
оріх

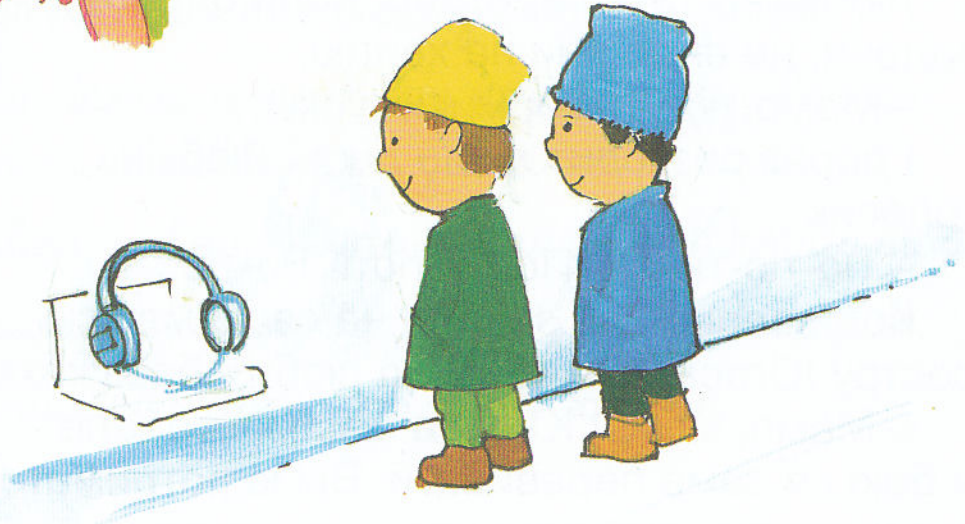
ріг
гріх

Ігор
і хор

югас

Ю ю

ЮРКОВА НАУКА

Михал і Юрко вертають з кіна. Не понагляють ся. Ідуть з ноги на ногу, пристають і обзирають склепові вистави. Не мають ані на лизака, бо остатні пінязі видали на кіно.

– Юрку! Але бомба слухавки!

– А твої недобры?

– Е, там! Мої не стерео.

Стоїт Михал перед склепом і думат...

– В літі поїхам до діда – повідат до Юрка.

– Буду помагал грабати сіно, вязати снопы.

Дідо дадут пінязі, дідо мене розуміют.

– Попрос няня і маму. Они ти дадут пінязі на стерео. Лем треба і ім помагати.

ЛЮ

Любка веретено

Любка то такє веретено. Коли одробит заданя, не сяде ани на хвилю.

– Мамо, піду накормити куркы.

І дораз розходит ся по дворі Любкін голосик:

– Тю-тю-тю-тю! Подте тюті! Тю-тю...

Коли верне, іде зазріти на свою масією сестру Югаску. Она барз ю любить, барз кохат.

– Мамо, мамо! Югаска має мокро, але я бою ся сама перевивати. Вы ю потримате, а я постелю суху пеленку.

Перевинут, і мама вертат до своїх справунків. А Любка? Притулят, присыплят Югаску: „Лю-лі, лю-лі, люлі...”.

ду ту зу ну су лу
дю тю зю ню сю лю

А	Б	В	Г	Д	Е	Є	З	І	И	Ы	К	Л	М
Н	О	П	Р	С	Т	У	Х				Ю	Я	

Дідо Юстин

Ю ю

Дідо Юстин має вісімдесят сім років.
Сивы бачусь сігають му поза бороду. Волосы
так само сивы-білы, дістають рамен.
Давно, давно, в молодости, дідо Юстин был
югасом. Знає оповідати розмаїты історії.
Діти ради слухають діда Юстина.

югас – пастыр

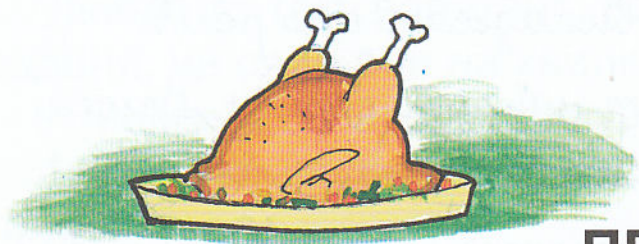
любов
любов

любити
любити

Любка
Любка

Ч ч

чачко

ПЕЧЕНА КАЧКА

Славко не любить сидити дома. Волочыт ся вічні по лісі, по выгонах, по вертепах.

– Славку, Славкуу! кличе мама і не годна ся докликати.

– Славкуу!..

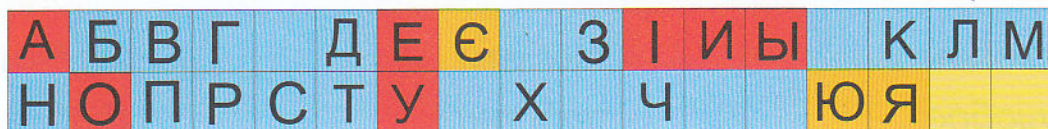
– Лечу, мамо, лечу!

– Кади тя носит? Чекаме з полуденком, а тебе ніт і ніт.

– Мамо, як чудово на дворі. Певно скоро буде весна. Потокы зачынают черчати. Чути чвирликаня птахів.

– Е, то лем наразі вороблі. А ты не голоден? Гнеска на полуденок печена качка.

– Таак! То добрі! Я барз люблю печену качку. І вас, мамо, барз люблю.

Вечер

Чч

Сховало ся сонечко за гору, блиснуло
остатніма червеныма променями. Сіла на
село ніч.

Славко смотрит до вікна і не годен ся
начудувати.

- Мало, місячок сходить!

- Поді лем в голові місячок, сонечко
і чвирликаня. А лемківського языка єс ся
повчыл?

- Так, мало! Тепер береме чытанку на
букву „ч”.

- Та ход вечеряти!

- А што на вечерю?

- Масто.

- Мало! Як я не терплю масто!

вечер

вечеря

вечеряти

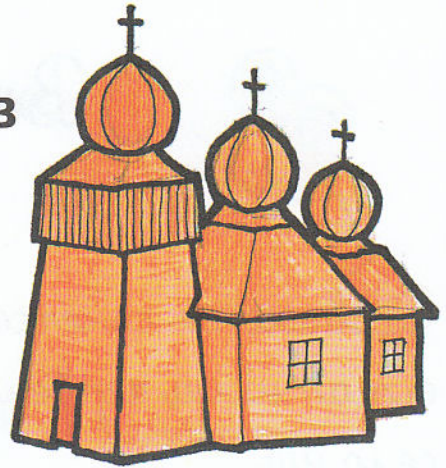
вечер

вечеря

вечеряти

Ц ц

церков

ЦІЛА ЛЕМКОВИНА

Марта з родичами і з братчыком ідуть до церкви. Марта повчує малого Ванця:

– Ванцю, як будеме в церкви, треба поцюпати Бозя. І не гарді цупкати черевічками. І не треба ся роззерати, лем смотрити перед себе, на царскы двері.

– І сто ісцы треба?

– Треба ходити до церкви і все быти гречным.

– А Едек не ходит до церкви!

– Бо ходит до костела!

– А Вацек не ходит ани ту, ани там.

То цом мы мусиме ходити?

– Не мусиме, Ванцю, лем хцеме. Так, як хтіли прадідо і дідо і ціла Лемковина.

– Е, там, повідас! Ціла Лемковина до церкви бы ся ани не змістила...

А	Б	В	Г	Д	Е	Є	З	І	И	Ы	К	Л	М
Н	О	П	Р	С	Т	У	Х	Ц	Ч	Ю	Я		

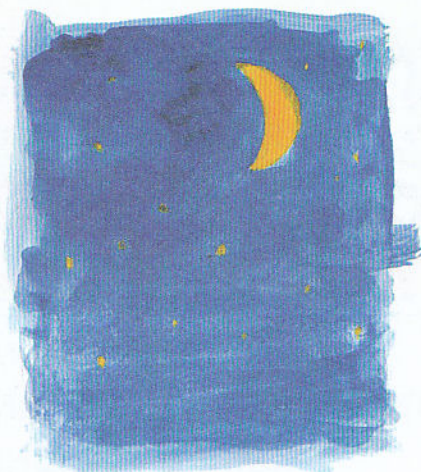
Царина

Цу Цу

21 марця то кінець зimy, а пачаток яры.
Так напісана в календарі. Але правдыва
весна не приходзіт акуратні в тот ден.
Нераз в кінцы квітня быват мороз. Часам
зас на пачатку марця сонце міцно прыгріе.
Селяне зачынают ярувати. Орют землю,
сіют овес і ярец. Управляне поле селяне
назвают царинам.

місяц марец

місяц на небі

село

селяне

яр

ярец

ярувати

село

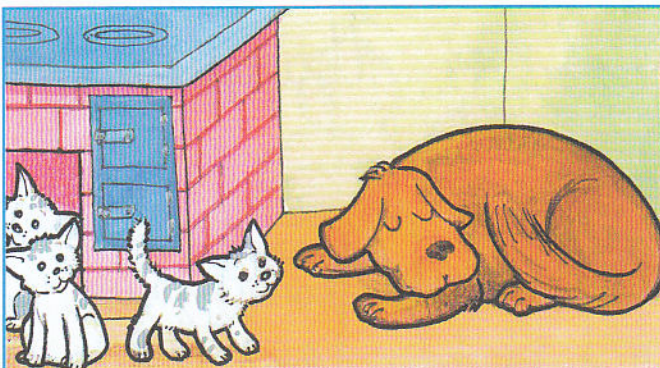
селяне

яр

ярец

ярувати

В КУТИКУ
ДРІМЛЕ ПЕС
ПУПРИК. А ПІД
ПЕЦОМ ТРИ
КЫЦІ.
ОНИ ВЕСЕЛЫ,
ЦЕКАВЫ...

ЦИ ТОТ
ПУПРИК НА-
ПРАВДУ СПИТ?

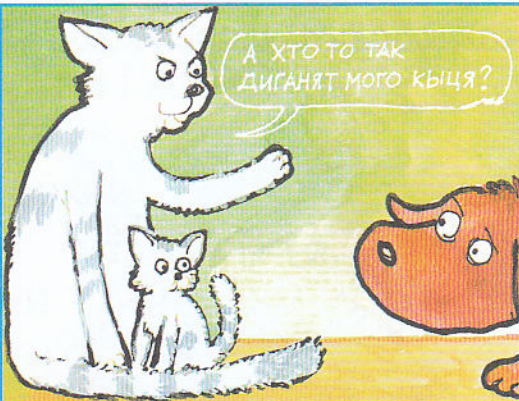
ПУПРИК!

ТОГО ТИ КЫЦЮ
НЕ ПОДАРУЮ!

А ХТО ТО ТАК
ДИГАНЯТ МОГО КЫЦЯ?

ЦИ

ЦЕ

ЦЮ

ЦЯ

А МІ МАМА ОД ДАВНА
НЕ ДАЄ ЦІЦЯТИ...

баль

ь

УЛЬКА ПРИТУЛЬКА

Улька лем поріг переступит, летит до няня на коліна. Тулит голову до няньовых груди і повідат:

– Няньо, моі нянюсьо!

– Яка мі ту велька дівка – сьміє ся мама – строіти ся хце, а не ганьбит ся на колінах сідити.

Улька якбы ся доправды заганьбила. Гультнула з няньовых колін і стратила ся деси. Стратила? Ні! Іде з велького покою, вызберана як на баль.

– Улько! Зас єс там порядкувала?

– Ні, мамусь, ні! Нич єм не перевертала. Так легіцько єм зо сьцюсика брала – повідат Улька. І тулит ся до маминого поділка.

А	Б	В	Г	Д	Е	Є	З	І	И	Ы	К	Л	М
Н	П	О	Р	С	Т	У	Х	Ц	Ч	Ю	Я	Ь	

Прогулька

Тнеска были мы на прогульці. Учитель
попровадил нас на вельку гору.

- А чом ту такы маленькы і покривлены
дерева? - зьвідує ся учытеля Петрусь.

- Бо ту барз высока і дуют халадны
вітры. На хырбеті ніяк дерева не раснут -
одповідат учытель і додає з усміхам -
одтамаль будзе видно піл лемківскаго сьвіта.

- І правду гварил учытель.

З горы Яворины видно барз далеко.

прогулька
прогулька

учытель
учытель

ДЬ ТЬ НЬ ЗЬ СЬ ЦЬ ЛЬ

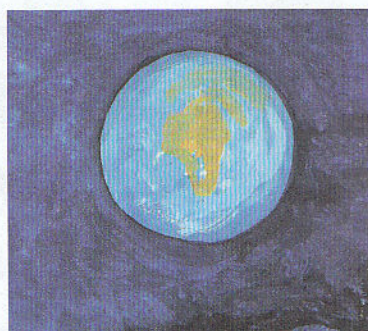
ВІДЬМА

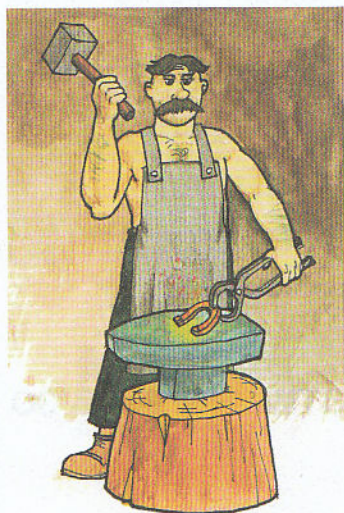
ЄЛЕНЬ

ПАПОРОТЬ

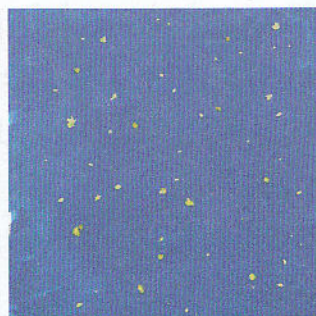
СЬВІТ

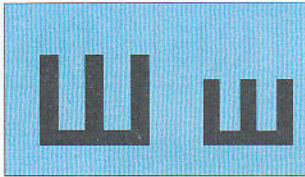
КОВАЛЬ

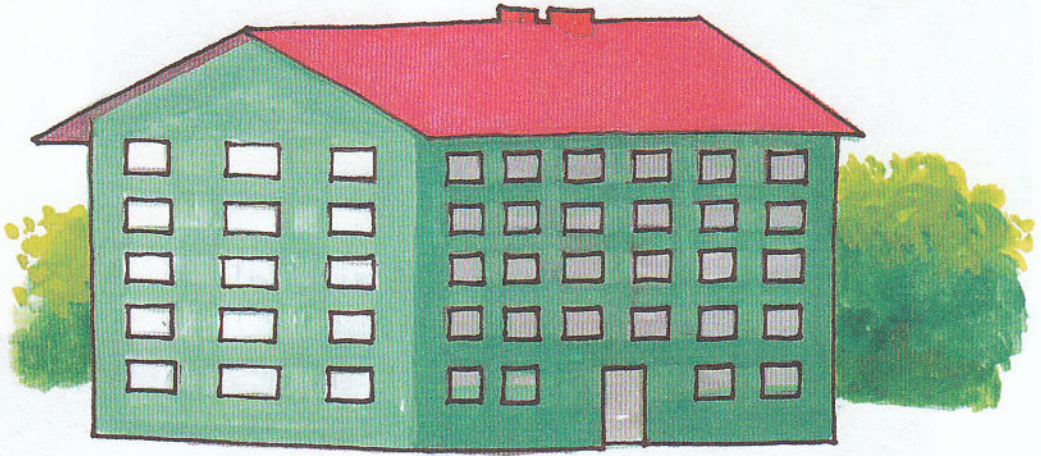
КЫЦЬО

ЗЬВІЗДЫ

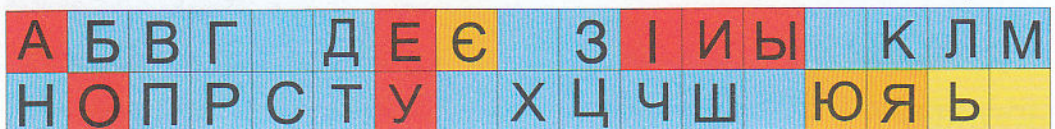
шапка

НАША ШКОЛА

Наша школа то велика будівля. Має штырі поверхы. Саль до науки єст понад 30, але школярям і так кісно. Мусят ходити на дві зміны, бо вшыткых учеників єст праві 800. Што рока змінят ся час науки.

Мы того рока ходиме на першу зміну. Так ліпше. Маме більше часу на забаву. Лем лекції лемківського языка сут все по полудни. Інакше ся не даст зробити. Лемків в місті мало. Треба зберати учеників зо вшыткых шкіл.

Місто над двома ріками

Мушына то місто на Лелковині. В Мушыні стікають ся дві рікы - Попрад і Мушынка. Попрад родит ся під Татрами в Словації. Плыне шырокою долиною через країну, котра зове ся Спиш. Мушынка то меньша ріка. Она бере початок в селі котре зове ся так само - Мушынка. Мушына то барз старе місто. На горі о назві Баштова сун розвалины старого замку.

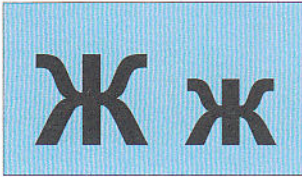
Мі 100 Му

Мушына
Мушына

Попрад
Попрад

Татры
Татры

Спиш
Спиш

ЖЫТО

ДЕМКОВА МЕРИНДЯ

Демко вертат зо школы і уж од порога жалит ся, нарікат:

– Але єм голоден, ледво жыю.

– А мериндя твоя лежыт на креденсі.

Жде на тебе – сьміє ся мама.

– Аа! Забыл єм взяти – жугре під носом Демко.

– Та забыл, забыл, не інакше. Так, як тоты давыны женці – додає няньо.

– Якы там зас женці?!

– Не знаш? То я ти засьпівам:

Ішли женці жыто жати

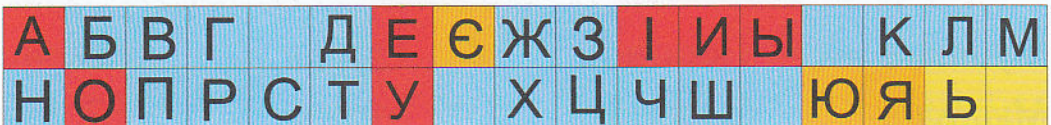
Та забыли серпы взяти.

Серпы взяли, хліб забыли

Якы-ж тоты женці были?

– Такы забыткы предпотоповы мудрує Демко.

– Такы як і ты! Забыток - забытник.

Што жыє з букваи „ж”?

- Пота буква „ж” выгядат як жуток -
повідат Таниця до учителя.
- Так! Она барз подібна до жука.
- А які знате живинкы з букваи „ж”?
- Жаба - гварит Михал.
- Жаворонок - повідат Катруся.
- Ворожка - голосно гварит Оля.
- Жална - тихо шепче Дая.
- А ты, Андрию, не знаш ничего жывого
з букваи „ж”?
- Знаш! Журавель, велич птах.
- Гарді, діточкы! Вы уж дуже знате -
радує ся учитель.

жыто
жыто

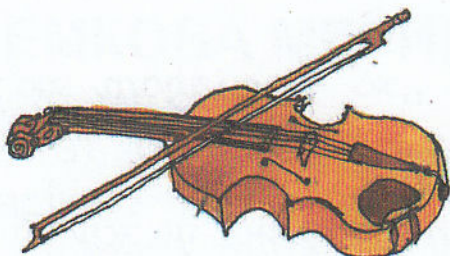
жати
жати

женці
женці

жнива
жнива

Й й

май

„ОЙ, ВЕРШЕ МІЙ, ВЕРШЕ”

Старшы Андрийовы братя ходят до музычної школы. Андрий нераз просит єдного, або другого: „заграй мі”. Найбарже любит пісню „Ой, верше мій, верше”. Слухат той пісні і жаль му в очках видно.

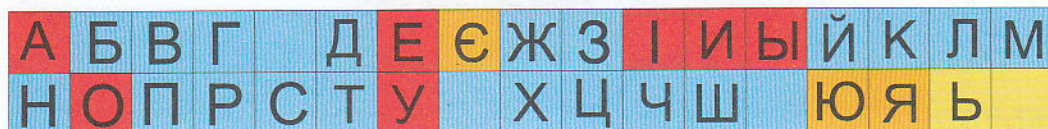
– Няню! Запишете мя до музычної школы?

– Запишу! А на яким інструменті хцеш вчыти ся грати?

– На гушлях!

– На гушлях? То нічого труднійшого не міг єс собі выбрати.

– Може і так... Але я слухал як уйко грали на гушельках. І я гушляр буду. На нічым інчым не мож так красні заграти мойой пісні: „Ой, верше мій, верше”...

чуєме:

зелени

червени

сині

пишеме:

зелений

червений

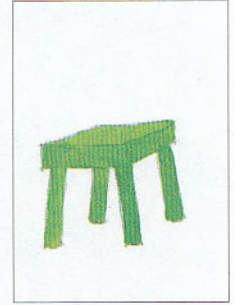
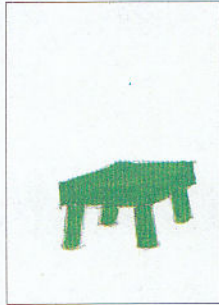
синій

чуєме:

мали

велькі

середні

пишеме:

малий

велькій

середній

чуєме:

прости

криви

округли

пишеме:

простий

кривий

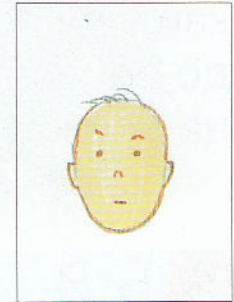
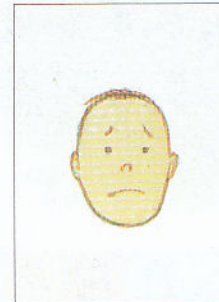
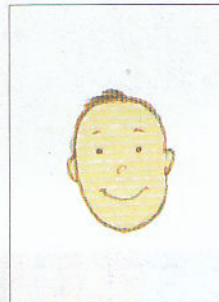
округлий

чуєме:

весели

смутни

задумани

пишеме:

веселий

смутний

задуманий

-ИЙ

-ІЙ

КОЛЬОРОВИЙ МАЙ

Май то найкрасший ярній місяц. Цілий сьвіт стає ся кольоровий. На полях, луках, над водами квітне розмаїте квітя. Червений мак, синій як небо синец, срібно-зелений сребряник, жолтий лотат.

Доєден потік цілий білий од черешньового квітя. В садах біло-ружово квітнут яблони. І грушы, і сливы.

Од гаю несе ся міцний, чудовий запах білых конвалій.

На сухих беріжках завітат барвінок. Буде квітнул не лем в маю, а і через ціле літо. Аж до вересня, аж до вчасной осени. Барвінок - на вінок.

А	Б	В	Г	Д	Е	Є	Ж	З	І	И	Й	К	Л	М
Н	О	П	Р	С	Т	У	Х	Ц	Ч	Ш	Ю	Я	Ь	

Байки

Ци й

- Ци любите вы байки? - звідує діти учитель.

- Тааак!

- Барз любиме!

- Найбарже!

- А яки знате байки?

- „Червена шапочка”!

- „О рыбаку і золотій рыбіці”!

- Байки Андерсена!

- Так, то байки різних народів.

А ци знате даяку лемківську байку?

В класі тихо. Аж по хвили повідат

Андрійко:

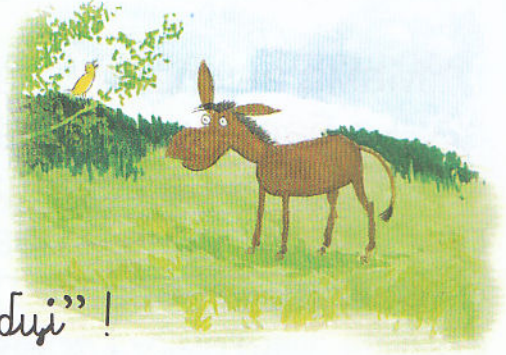
- „Чародійскы цуци”!

- „Осел і соловій”! - додає Павльо.

- Так! Кус знате. А більше познате
в наступных класах. Маме байок дост.

В семох грудых книгах списал наши байки

Михал Тыряк великій і мудрий Русин.

щавій

ПО ЩАВІЙ

Мама вислала Славка і Любку по щавій.
Няньо барз рад іст щавійову поливку.

– Підеме на Горощаків Горбок. Там такі гуц щавій росне – повідат Любка.

Вышли і зберают. Любка бере до щыпок по єдным листочку і зриват. Славко хватат цілы чубы до жмені і дре, нераз з коренями.

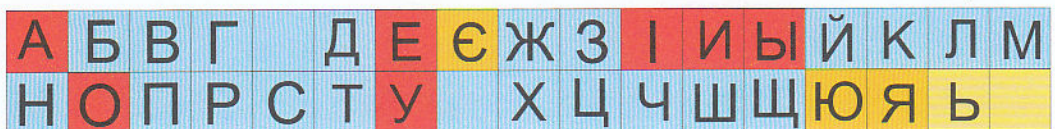
– Ой, Славку, Славку! Чом так нищыш щавій? Як будеш рвал з коріньом, то внет бракне квасниці на щавійову поливку.

– Якой там зас квасниці?

– Ой, не знаш? Квасниця а щавій - то такой вшытко єдно.

можеме повісти: **вырваны корені,**

або: **вырване коріня**

Сьпівай шыглыку

Шышы

На высокым дрэве маюць сваё гніздо шыглыкі. Самык шыглык барз гарді сьпіват. Чуткі яго сьпіву, хоць шыглыка не відно. Часам лем серед гушавіны вкажучь ся сіры і жалто-червенны пірка.

А тучь іде чорна хмара. А тучь іде дощ. Хоць гурміт грім, хоць небо трішчыт - сьпівай шыглыку ішы!

густий
густий

гищ
гущ

гищавина
гушавина

Ф ф

файка

ФИЛЬО ТРИЩАТИЙ

Теофіль, кєд лем верне зо школы, сїдат пред телевизор. Іщы сестру кличе:

– Фенно, ход ту, скоро! Якій файний фїльм.

Фенна найперше пригрїват полуденок.

Потїм мыє, замїтат, одраблят лекції і аж товды одпочыват пред телевизором.

– Теофїль, одробил єс домашнє заданя?

– Зараз, зараз, чого фефреш? За хвильку кїнчыт ся фїльм.

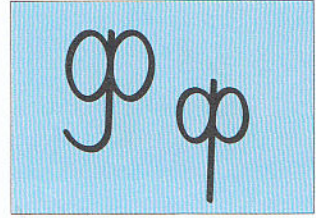
Скінчыт ся фїльм, зачне спорт, а Теофїль дале вытрищат очы до екрану. Корыстат з нагоды, же родиче мают в фабрыці другу зміну.

Заран піде до школы з червеныма очами і буде одгrywал осла. І дале не буде знал ани того, же го называють Фильо Трищатий.

А	Б	В	Г	Д	Е	Є	Ж	З	І	И	Й	К	Л	М	
Н	О	П	Р	С	Т	У	Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ	Ю	Я	Ь

Фіялки

Пані од плястыкы казала намалювати фіялки.
Фенна взяла свої фарбы і не зна што далє почати.

- Мало! Не памятам як выгладат фіялка.

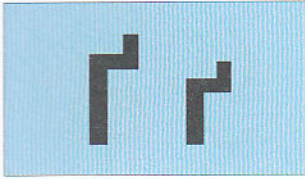
- Ід на загороду, урвий пару фіялок і одмалюй.

Принесла Фенна фіялки, поставила до
фляконика і одмалювала. Вышли як жывы.

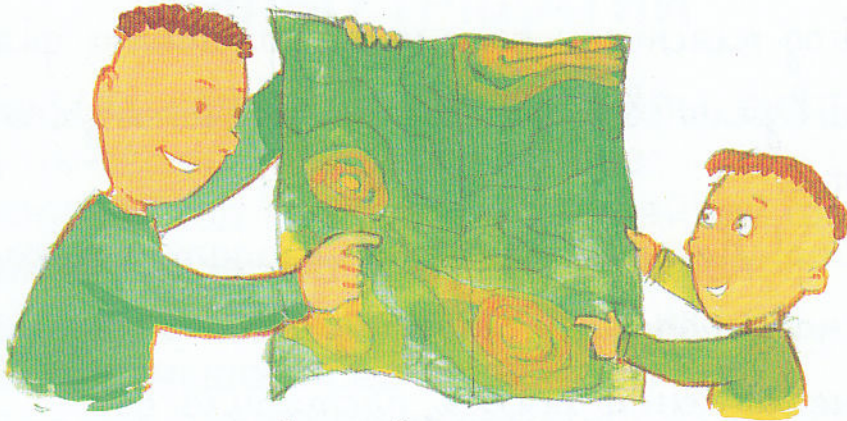
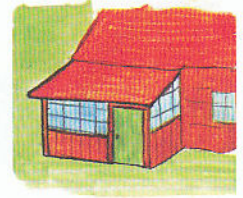

фіялка
фіялка

фіялкова фарба
фіялкова фарба

ґанок

ҐЕОҐРАФІЯ

Андрійко барз любить ґеоґрафію. Од старшого брата знає, же ґеоґрафія то опис сьвіта. На мапах намалюваны сут моря, озера, рікы, горы, ріжны землі і краї.

– О ту, видиш – гварит брат – край де мы жыєме. То Бескіды. Ту высока гора Яворина. Ту, дале ґу сходови, гора Маґура. А під ньом село Ґладышів, де мешкают нашы дідо. А ту друга Маґура. Гір Маґур єст пару на Лемковині.

– Знам, знам! Дай мі атляс. Я буду сам глядал і вчыл ся ґеоґрафії.

Фигляр

Тн

Сергій то такий фигляр. Нигда спокійні
не посідит. Заєдно лем му фіглі в голові.

Вдіє на себе даякій курман і страшыт
малодуш сестричку. Тпо ю шпыне, то зас
гогне. А коли сестричка стискаєт палцю
і зберат ся ій на плач, бере ю на гірны.
Носит на плечах і підгонкує.

- Тзыш ся, Сергій, тзыш! - тудує ся мама.
Товчыл быс ся дакус, а не балагувал.

фигляр
фигляр

фиглі
фиглі

фиглювати
фиглювати

Ъ**ЗЫЗД****Ь**

В 1993 році проходив в місті Крениці зъзд наших вчених і заслужених люди. Называл ся II Сьвітовий Конгрес Русинів. Зыхали ся Руснакы з вельох краів Сьвіта. Были делегаты аж з далекой Канады і Зъєднаних Станів Америки.

**Сьвітовий Конгрес Русинів (СКР)
Зъєднаны Станы Америки (ЗСА)**

Ь**ЯК РОЗДІЛЮЮЧИЙ ЗНАК****Не пью молока од коровы**

Ігор выіхал до діда на село. Ціле пополудне провьюл на пасвиску. На вечер баба подоіли коровы і кличут:

– Ігорчыку, ход напьеш ся ся теплого молока.

– Я не пью молока од коровы – присігат, бьє ся міцно в груди – я пью лем молоко просто зо склепу.

А	Б	В	Г	Ґ	Д	Е	Є	Ж	З	І	И	Й	К	Л	М
Н	О	П	Р	С	Т	У	Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ	Ю	Я	Ь

А
Б
В
Г
Г
Д
Е
Є
Ж
З
І
И
Й
К
Л
М
Н
О
П
Р
С
Т
У
Ф
Х
Ц
Ч
Ш
Щ
Ю
Я
Ь

А я знам азбуку

Уж poznали мы азбуку:
А як авто, Б як буков,
В як ватра, Г як гора,
Г як ґазда, Д як дора,
Е як екран, Є як єлень,
Ж як жыто, З як зелін,
І як ігла, И чудачне,
Бо на "и" ся нич не зачне.
"Ы" є тіж зманєруване
Серед слова заховане,
А бо зас на кінци стоїт
І початку барз ся боїт.
Дале буква Й як Йосиф,
К як коса, Л як Лоси,
М як мама, Н як няньо,
О як орел, П як пані,
Р як Руснак, С як слуга,
Т як терка, У як угель,
Ф як файка, Х як хыжа,
Ц як церков, Ч як чыжык,
Ш як школа, Щ як щавій,
Ю як югас, Я як явір.

Букв є тридцет дві. І знакы
два – знак мягкій
з твердым знаком.

а
бе
ве
ге
ґє
де
е
йе
жет
зет
і
и
ы
йои
ка
ел
ем
ен
о
пе
ер
ес
те
у
еф
ха
це
че
ша
ща
йу
йа
--
--

ДЖ

ЖЕЛІЗНА ВОДА

Юрко в кажды фериі і вакаціі приїжджат до стрыка. Разом з двоюрідным братом Славком ходят на далеки прогульки.

– Гнеска підеме під гору Жджар. Там єст джерело желізной воды – повідат за дорогом Славко.

– Як вода може быти желізна? – чудує ся Юрко.

– Може, може! Зараз будеш виділ. Позерай - о там, помедже двома яворами єст тото джерело. Видиш дерева?

– Виджу!

Дішли ґу яворам. Славко взерат ся до джерела і зьвідує:

– А што то на дні, таке руде, як арджа?

– То желізо. Дрібны його часткы розпущены сут в воді.

Зато зовеме тоту воду желізном. Она барз здорова для чловека

ВЕЛИКДЕН

– Бім-бом! Бім-бом! – Дзвонят великы дзвоны. Меньшы ім вторуют – дзинь-дзинь-дзинь! – Зас найменьшы тонькым голосом помагают – дзилинь-дзилинь, дзилинь-дзилинь!

Дзинь-дзилинь-бом! Дзинь-дзилинь-бом! – дзвонят вшыткы дзвоны враз.

– Христос воскрес! – витают ся люде.

Несут кошы з розмаітым ідлом і присмаками. А найважнійшы сут в кошах яечка. Єдны воском батканы і фарблены. Інчы зас малюваны пендзликом. Ту з кошыка, што несе го маленьке дівчатко, выстає дзюбка жолтого курятка, там зас кінчык румяной кобаскы. А старенька бабуся тримат кіш в бундзику. Певно з далека пришла.

– Дзинь-дзилинь-бом! Бомм-боммм... – тихнут дзвоны, а бабусі слезы течут.

– Чом плачете, бабусю? – звідує дівчатко.

– Я не плачу, дітинко! Я ся барз тішу. Днес Великден!

Што даме весні?

Пришла весна чудесна,
Пришла весна весела,
Розшмарила зеленіст
По містечках і селах.

Прилетіла на крылах,
Прилетіла з вітрами,
Цілувала земличку
Горячыма устами.

Засьпівала по лісах,
Зачерчала в потоках,
Дарувала діточкам
Усьміх ясний, широкій.

Дарувала веселіст,
Дарувала чудесніст.
Чым за такы дарункы
Одвдячыме ся весні?

Што в траві пищыт

Петрусь мал гнеска недобру пригоду. Пішов з няньом на луку. Няньо косили, а він позерал. Жаль му было няня. Виділ як пристають, острят косу і отерают мокре чело.

– Тяжко, нянюсю?

– Та кус тяжко, Петрусю.

Барз хтіл Петрусь помочы няньови. Але як? Коса велич, а він такій маленькій. Зачал ручками торгати траву. А знаме вшыткы, трава хоц-яка быват. Медже мягком команичком трафит ся при млаці і остра різовиця. Зімал Петрусь міцно, потягнул і розрізал, як ножом, маленькій пальчык. Ой, як потекла кровця! Ой, якій то біль!

– Што ся стало, Петрусь? – аж выкрикнул няньо, коли почув плач.

– Еее!..

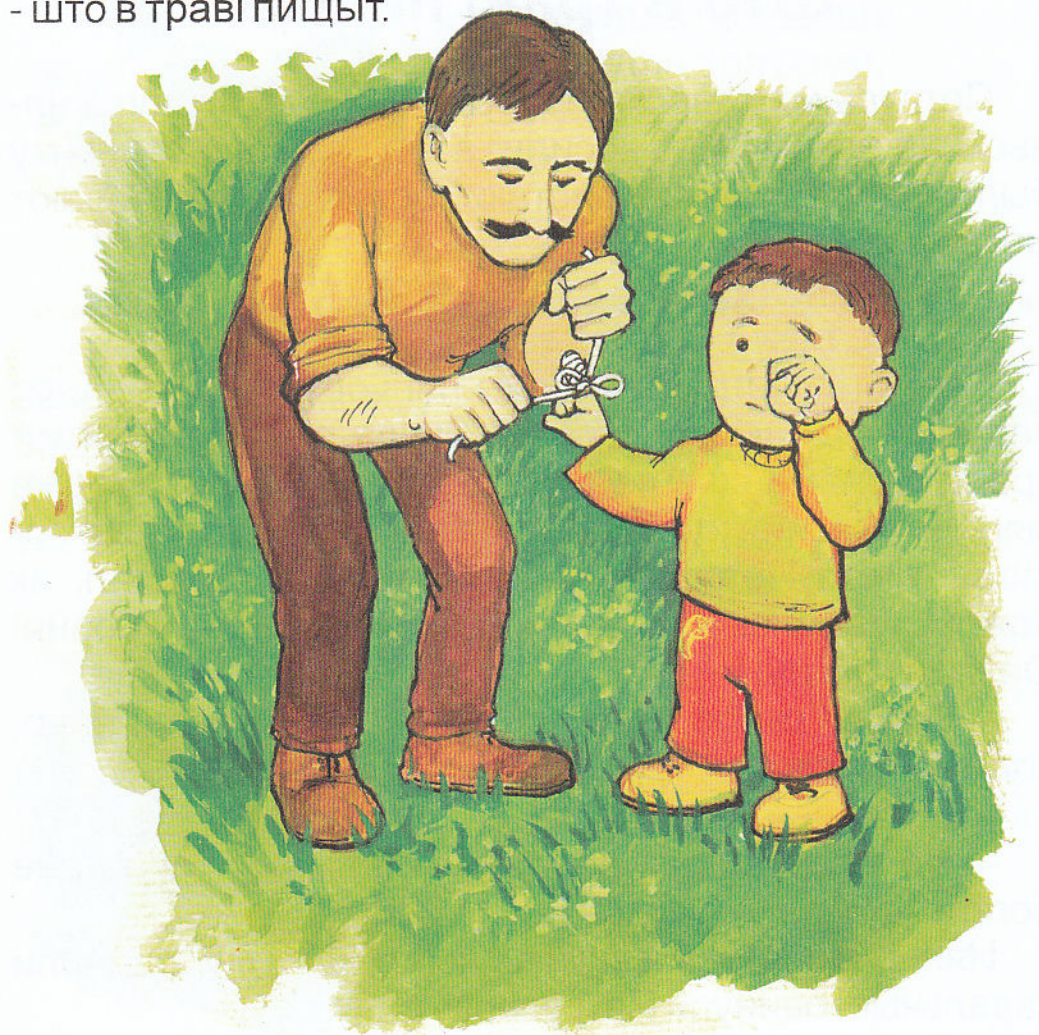
– Не плач! Зараз завинеме пальчык і престане боліти.

Няньо выняли з кышінкы чысту шматку, оддерли кавальчык і овинули Петрусьову рану.

– Но, уж! Добрі же єм мал чым завинути. Мудрий косяр все має при собі шматку. Знай о тым, коли выроснеш і підеш косити. Я ся іщы николи не врїзал, але шматку ношу все – заґадували няньо Петруся, жебы забыл о своїм болю.

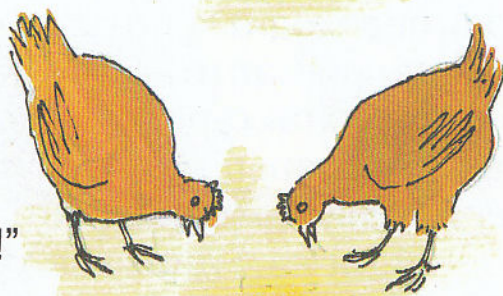
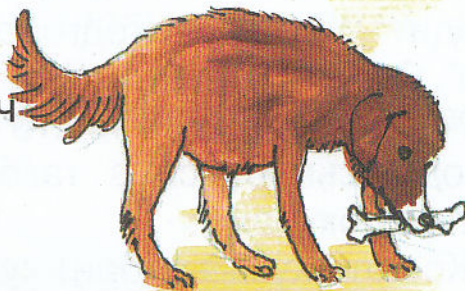
Петрусь іщы плакал. Сїдил на меджы і по личках текли му слезы. Рана од ризовиці долго болит. То трава барз остра. Зато ся і зове - ризовиця.

Жаль вам Петруся? Напевно жаль. Він так щыро, з цілого серця хтіл помочы своїому няньови. Але - цыт! Загоїт ся пальчык. А Петрусь уж на все знал буде - што в траві пищыт.

Што хто їст

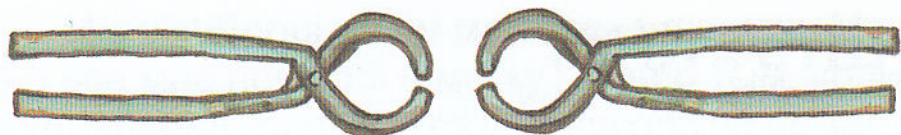
Медведик їст медик,
вовірка орішки,
заячык капусту
попыхат до брішка.
Коник дзъвакат конич
і вівсик смакує,
псик обертат кістку –
лем ся облизує.
Ягнятка, кізьлятка
скубут команичку,
курочки на “ціп,ціп”
летят до пшенички.
Кроличкы морковку
хрумцают, аж тріщыт,
кіт молоко либат:
“мяу, мяу – дайте іщы!”

А вы? Што вы, діти,
Найбарже любите?

Знам, знам! Вы лем ґуму
жуєте завзято.
А мериндю в торбі
заєдно лишате.

Коваль Кузма

Серед села стоїт стара кужня. Од самого рана доходить одтамале одголос: „дзинь-клеп”, дзинь-клеп”. Старий коваль Кузма має дуже роботи, а не ма помічника. Днес уж ніхто не хце быти ковалем. Молоды сьміют ся з такого фаху, а діти роблят збыткы, докучають:

„Коваль Кузма - горит кужня!” – выкрикує то єден збыточник, то другій.

„Коваль клепле - покля тепле!” – дре ся Данько, коли переходит коло кужні.

Раз приімал го на тым учитель:

– Ци то так гарді, Даньку? – повідат – Коваль ся так наробит, пальці му пухнут од труду, а ты?.. Ход ту зараз до кужні і перепрос пана коваля!

– Я уж не буду, пане учителю, я уж не буду. Николи не буду так кричал. Николи, а николи.

А ту выходит з кужні коваль і повідат:

– Даруйте му, пане учителю. Він мі нераз помагат і все рано „добриден” гварит. Він лем так жартувал. Правда, Даньку?

– Ага...

– А памяташ о тым, Даньку, што желізо до клепаня мусит быти барз горяче? – додає коваль Кузма. Мусит быти червене, аж біле. Коли желізо лем тепле - то го не поклепле. Преці уж єм ти о тым колиси гварил.

– Ага... – повторил Данько своє „так” і посмотрил на грубы пальці коваля Кузми.

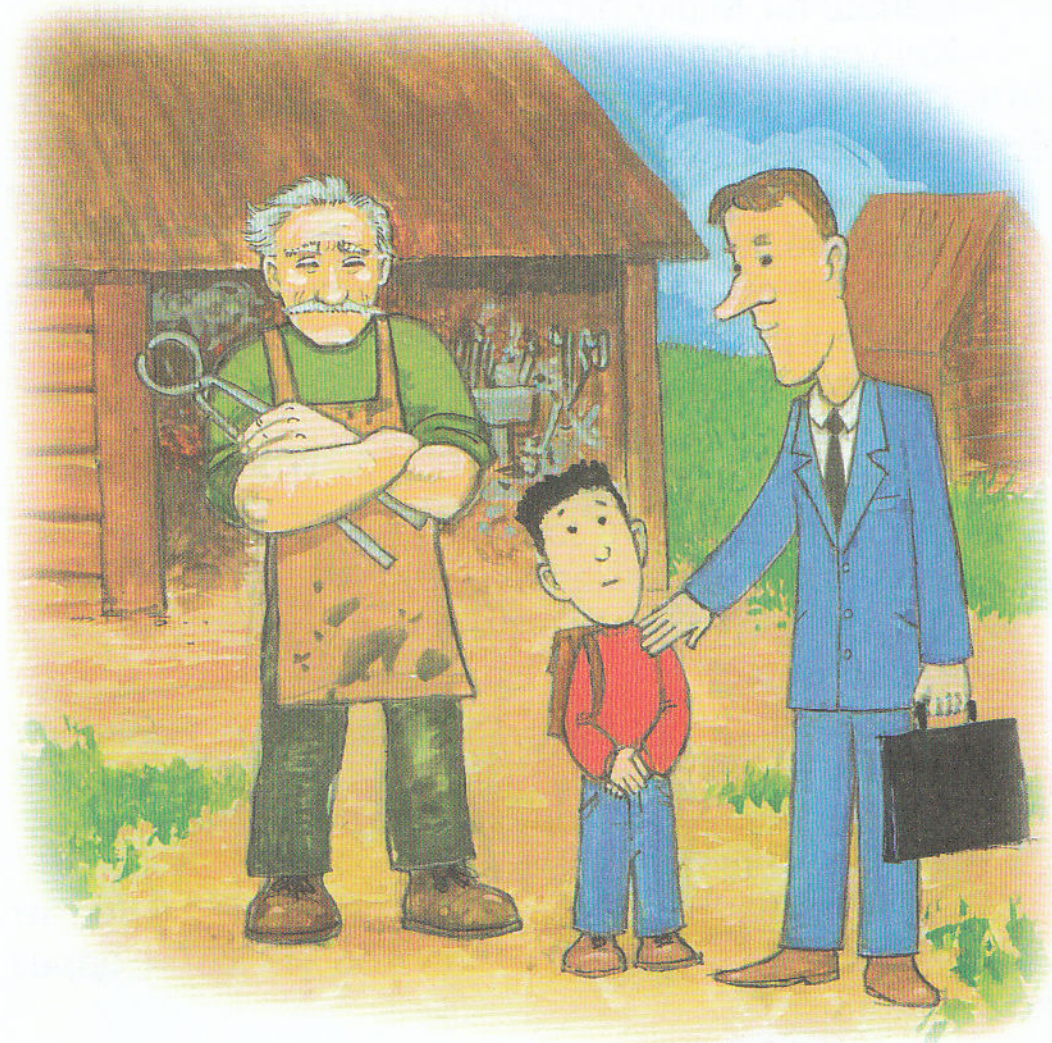
– О, то ты, Даньку, добрий знаємий пана коваля повіл учитель і пустил Данькове рамено.

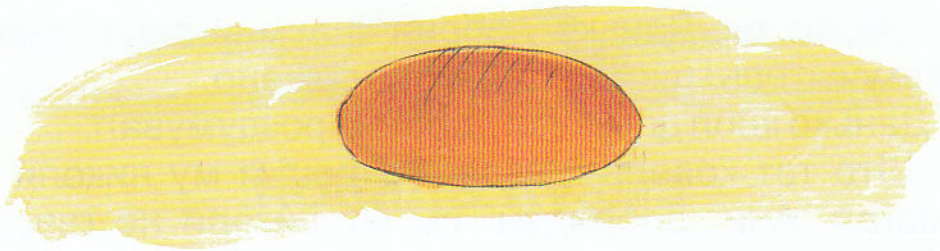
Данько ішов домів і за дорогою роздумував:

„Што тот коваль повідал? Преці я му николи не помагал. Ани „добриден” ем му николи не гварил. А він мене так виборонил перед учительом”.

Постановил твердо, же заран піде помочы ковальови. І же все му буде гварил „добриден”.

І николи уж не буде кричал: „Коваль клепле покля тепле”. Бо то і так неправда.

Як родит ся хліб

Мірків уйко працує в пекарні. Зато Мірко ходит все по хліб до пекарні. Найстарший пекар любить з Мірком бесідувати, жартувати.

– А знаш ты, Мірку, як родит ся хліб?

– Хліб ся не родит, лем ся пече.

– Пече ся на остатку, але найперше треба го зроби. А з чого?

– З муки!

– А одкале бере ся мука?

– Зо склепу!

– В склепі роблят муку?

– Ні, продают!

– А де роблят?

– Во млині!

– А як ся тота робота зове?

– Меліня. Во млині мелют муку!

– Мелют муку? Преці муку не треба молоти!

– Мелют зерно!

– А одкале бере ся зерно?

– Зо землі?

– Так одраз зо землі берут зерно до млина?

– Ні! Найперше зерна молотят!

– Зас єс попутал, Мірку! Хыбаль снопы молотят і вытрясают ся з них зеренка. Або комбайн одраз косит і молотит.

– Но, так!

– Так, так! А одкале ся бере зерно на поли? Колосы жыта, пшениці, ярцю, рясы вівса?

– Самы роснут!

– Так, то правда, роснут самы, але...

– Але не знате о што мя дале зьвідати.

– Знам, знам!

– І я знам, же треба зерна сіяти.

– А де сіяти?

– На поли!

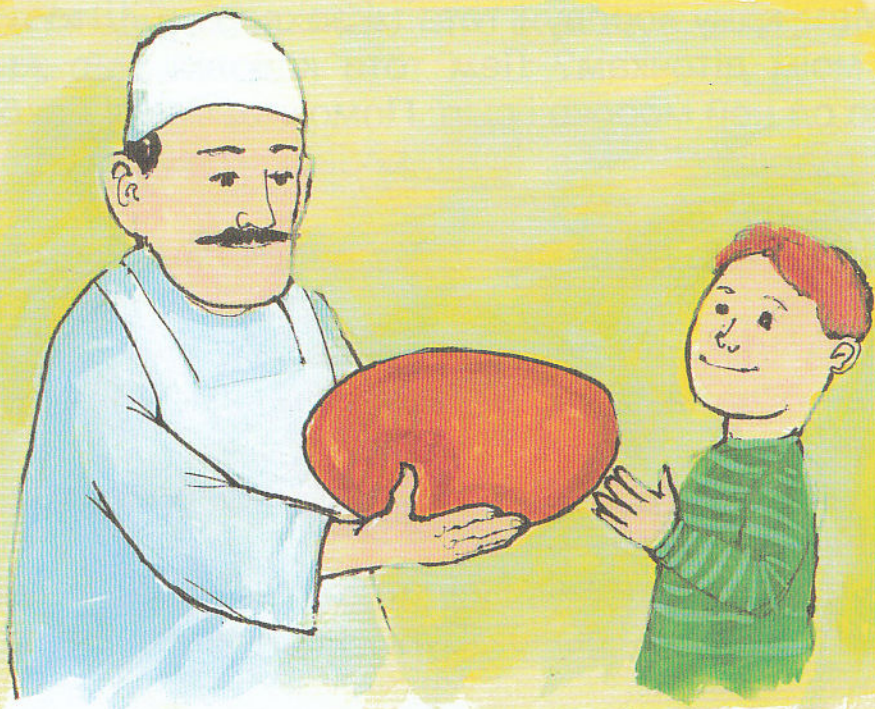
– На якым?

– На ораным!

– Само ся оре?

– Ай, ні! Треба поле заорати, поборонити, посіяти зерно. Само вырагне, але треба го косити, вязати, возити, молотити...

– Но, дост уж, дост, бо хліб выстыл. Бер го до рук, поцюпай, спожывай смачні... І памятай – в тяжкым труді родит ся хліб.

Оповідання діда Юстина

– Діду, діду! Оповідajte о тым, як вы давно пасли овечкы на Яворині! – просят діти діда Юстина.

– Добрі, діточкы, оповім вам днес давну історію о старым бачы Оресті. –

...Был початок літа. Уж сонечко зашло за горы. Уж югасы заперли овечкы в кошарі. Уж подоіли стары уці і сідили мы вшиткы враз коло ватры. Аж ту од горы Рунок пришол чловек просити бачу о поміч. З плачом повідал:

„Мам єдну корову і тота мі захворіла. Што я дам істи моім діточкам? Лем тота коровка нас жывит. Маме од ней молоко і сыр. Поможте, бачы! Ой бідна моя голова! Што я буду робил, кед Квітуля нас лишыт?”

„Та, не плачте завчасу! А з далека вы?” – звідал наш бача.

„Аж з Чачова” – одповіл незнаємий.

„О, то далеко. Аж на рано зайдеме. Зберай ся, Юстин! Мусиш ся вчыти бачуваня.”

Я ся барз втішыл, же бача мене выбрал, хоц был єм наймолодшым югасом.

„А топір взяти? – звідал єм. – Може ся дагде трафити грубий зьвір. Буде нам сьмільше серед ночы.”

„Не треба топора. Мене нияка зьвірина не рушат.”
– одповіл бача Орест.

Мы пішли. Місячок праві зышол і было видно, та-
кой як в ден. Ішли мы долго хырбетами Яворины,
Рунка і Скотарок, понад Угрин, Лабовец, Складисте.
Я бачы вірил, але боял ем ся кус, бо товды было іщы
в наших горах Карпатах дуже медведів. І - заправды.
Коли мы зачали сходити з Камінного Верха, взріли мы
медведя. Стоял при грубій ялици, вытігал до нас
лапы і маручал. Я ся барз встрашыл, а чачівскій
незнаємий іщы барже. Лем наш бача стоял спокійні
і тихо прогварял:

„Тади моя дорога, а тади твоя - медведю. Ты ід
свойом дорогом, а я піду свойом.”

І стало ся диво. Медвід зышол нам з дороги. Мы
щесливо зашли до Чачова. Бача вылічыл корову.
А коли мы вертали, так мя вчыл:

„Треба любити і малого заячыка, і медведя.
Зьвірята одчувають, знають хто іх шанує, а перед кым
мусят ся боронити.”

Хлопец з „Вертепу в Карпатах”

Міркова мама стоїт при вікні і вызерат на улицю. „Чом то Мірка так долго неє зо школы? – думат. – Діти, што ходят з ним на лемківській язык, давно перешли. А його неє і неє.”

– О, єст! – выповіла, коли взріла Мірка на тротуарі.

Жене Мірко, як вітер. Чути його цупканя по сходах. Влітує до мешканя і такой кричит:

– Мамо! Пан Андрий гварил же я буду малым хлопцьом!

– Што за пан Андрий? І чом будеш малым хлопцьом? Вшыткы роснут, та і ты выроснеш...

– Ей, мамо, не розумієте.

– Та як мам тото розуміти?

Буду хлопцьом в представліню. В правдивым лемківским театрі. Пан Андрий, режисер, мене выбрал зо вшыткых наших діти.

– А яке то представліня?

– Правдива штука театральна, під наголовком „Вертеп в Карпатах”. Така крас. Написал ю наш великій писменник Іван Русенко. Так повідал пан Андрий. І дал мі мою ролю. І ролю діда дал мі пан Андрий, бо з ним буду виступлял.

– З паном Андрийом?

– Ні! З дідом! Яке тото крас! І яке сьмішне, повідам вам, мамо. Мате ту картку, прочытайте сами.

Бере мама картку і чытат:

Хлопец : Ноле скоро подте діду!

*Дідо: Тут, не шарнай, преця іду.
Я не годен скоро іти!
Ци не видиш стары кости?
Я тыж давно як ты гопкал!
Давно, давно, в молодости...
А ту такій край гористий
Ци ту не мож дагде сісти?*

*Хлопец: О, там смерек єст vysokій!
Іщы подте пару кроків,
То сядеме і спочнеме.*

*Дідо: О, то добрі, треба сісти!
А ты певно уж голоден?*

Хлопец: Ледво же дыхати годен!

*Дідо: А бодай сте люде скысли,
Вам лем завсе хліб на мысли.*

– Направду крас і весела штука – гварит мама. Кед добрі заграш тоту ролю, то будеш одраз великым.

– Мамо! Я не буду тоту ролю грал! Я буду бесідувал.

– То так ся, Мірку, гварит. Акторы нашлідуют - то значыт грают - інчых люди, котры жыли нераз давно, давно тому. І ты в представліню перенесеш ся в давны часы. Там будеш малым Хлопцём, а по представліню малым Мірком.

– А вы повідали, же буду одраз великій...

– Так! Будеш одраз і малий, і великій.

Выступ „Лемковины”

- Заран лекцію лемківського не будеме мати в клясі повідат учитель.
- О, як файні! Бомба! А де буде лекция? На зеленій сали? перекрикуют, зьвідуют ся діти.
- Ні! Приїжджат до нашого міста ансамбль „Лемковина”. Підеме на выступ.
- Підеме на выступ „Лемковины”! Підеме на выступ „Лемковины” – не втихали діти. І з том вістком погналі домів.

Наступного дня стрітили ся з учительом перед Домом Культуры. Внет засіли в першых рядах видо-вні і чекали. Концертова сая уж заполнила ся людьми, а сцена все іщы была заступлена куртином.

- О, уж! раптом выкрикнули діти враз.

Розходит ся куртина. На сцені грає оркестра. Дуже інструментів. Посередині цимбалы. З єдного боку двоі гушлі і флет. З другого іщы єдны - більшы гушлі. І іщы більшы - басчата. І найбільшы - басы.

Під звуки оркестру входить на сцену хор. Так гарді, кольорово позбераний. Стає в два ряди і на знак диригента зачынат сьпівати:

*Горы нашы, горы нашы,
Горы нашы, Карпаты
Нихто не зна, нихто не зна
Кілко вы в нас вартате.*

*Горы нашы, горы нашы,
Горы нашы, Карпати
Не даме вас, не даме вас,
За ниякы дукаты.*

*Не даме вас, не даме вас,
Горы нашы Бескіды,
Бо вас дати не казали
Нашы діды, прадіды.*

*Лемковино, твоім сыном,
Я остану до гробу.
Хоц нас доля розлучыла -
Все баную за тобом.*

Плыне пісня за пісньом, сьпіванка за сьпіванком. То смутны, то зас веселы. За кождом не тихнут оплескы. А найбарже щыро плескают діти. Аж ім долони почервеніли. І што кус выбігают на сцену з вязанками квітя. Дают іх солістам і диригентови - пану Ярославови.

На закінчына выступу вшыткы люде сьпівають „Лемковині” наше *Многая літа*.

– А котра пісня подабала ся вам найбарже? – зьвідує учитель, коли вертают з выступу.

- Мі тота о кумі Гнаті – повідат Нінка. – Вшыткы люде ся сьміяли.
- А мі тота перша гварит Андрийко.
- А чом акуратні тота перша?
- Бо дідусі і бабусі плакали. А плакати єст труднійше нич ся сьміяти.

Де на вакаціі?

Уж половина червця. Сонце міцно гріе. В долинах і на горбках стоять першы копы сіна. Доокола пахне літом. Ученикы думают лем о вакаціях.

– Хто де выїжджат на вакаціі? – зьвідуе діти учитель.

– Я іхам до Кракова – повідат Ганця – там мешкат моя тета.

– Я ся выберам зо старшым братом на Захід, до Лігніці. Там маме родину – гварит Славко.

– Няньо з мамом іхают на вчасы до Усткы і берут мя зо собом. Буду виділа Балтыйске Море – тішыт ся Вірка.

– Е, што там Балтык! – выкривлят ґамбу Теофіль. – Родиче летят зо мном на Французку Рівьеру!

– Як то? Родиче летят з тобом, ци ты з родичами? сьміе ся учитель.

– А то не вшытко єдно? чудуе ся Теофіль.

– Ні, Теось, то не вшытко єдно, – поважніе учитель і водит очами по клясі.

– А ты, Ромку? Де ты проведеш літо?

– Я, я?.. Я добрі не познал іщы Лемковины. Піду з братчыками по наших горах.

Авторскы увагы для учителя

Даний буквар в формі скрипту был хоснуваний в школах од кілкох років. З єдным шувным манкаментом - писаны буквы не одповідали шкільным нормам, зато же не мали мы їх в компутеровых фонтах. В книжовым выданю, яке тримате в руках, старано ся тот манкамент выелімінувати. Не до кінце ся того повело. Од конкретной пропозиції выдання букваря до реалізації было барз мало часу. Технічны проблемы справили, же речены буквы не мож было застосувати в формі каліграфічній, писаній одручно, зас з трудом найдена компутерова версія не выявила ся ідеальном. Односит ся то лем до кілкох букв, та вшытко єдно треба буде Вам, учителе, звернути на тоту увагу.

Дахто може зьвідати - чом писаны буквы не сут похылены, як было в традиції тзв. „русской группы“ языків? Отже в остатнім, попереднім выданю лемківського букваря сперед 70. такой років писаны буквы тіж не были похылены. Не было то в жадній мірі проявом браку „русского патріотизму“, а выходило з принципів педагоґікы. В наших реаліях 7, 8-літні діти не можут писати на єдній лекції (польского языка) просто, а до-раз, на наступній (лемківского) - похылено.

Увагы до початковых сторін букваря (ґрафічне представліня звуків, складів, речынь):

Сторона 7 - ма-ма, ді-ти-на

Сторона 9 - о-ріх, о-рі-хы

Сторона 11 - міст, мі-сто; долину: То міст і мі-сто.

Сторона 13 - се-ло, по-ле; долину: То се-ло і по-ле.

Сторона 15 - гус, гуси; долину: То гус і гу-ся-та.

Сторона 18, 20, 21... - зеленым кольором означено змягчены согласны.

Окрем того - приємного Вам труду!

ЗМІСТ

Буква А	6	Сопоставліня Х - Г	58
Буква О	8	Буква Ю	59
Буква І	10	„Ю” в функції змягчаючій	60
Буква Е	12	Буква Ч	62
Буква У	14	Буква Ц	64
Буква М	16	Комікс зо змягчыньом Ц	66
Буква Т	18	Мягкій знак	67
Буква Д	20	Буква Ш	70
Буква К	22	Буква Ж	72
Буква Н	24	Буква Ё	74
Буква Р	26	Буква Щ	78
Буква С	28	Буква Ф	80
Буква Ы	30	Буква Ґ	82
Буква В	32	Твердый знак	84
Буква Є	34	А я знам азбуку	85
Буква И	36	Двознак ДЖ	86
Сопоставліня И - Ы	38	Двознак ДЗ	87
Буква Л	39	Што даме весні?	88
„Л” твёрде	40	Што в траві пищыт	89
„Л” мягке	41	Што хто іст	91
Буква П	43	Коваль Кузма	92
Буква З	46	Як родит ся хліб	94
Буква Б	48	Оповіданя діда Юстина	96
Буква Я	50	Хлопец	
„Я” в функції змягчаючій	51	з „Вертепу в Карпатах”	98
Буква Ґ	53	Выступ „Лемковины”	101
Буква Х	56	Де на вакаціі?	104

ISBN 83-917595-4-7

RUTENIKA